

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Баштинар

број 8

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Уредништво:

мр Драгица Панић-Кашански
(главни и одговорни уредник)
Петар Васић
Александар Николић
Марица Лакић

Издавач:

Удружење за његовање српског
културно-историјског насљеђа "Баштинар" Брчко

Технички уредник:

Срђан Блажевић

Насловна страна:

Драган Кашански

Штампа:

"Гама" Брчко

Тираж 500 примјерака

Адреса Уредништва:

Сафвет-бега Башагића 1б
Телефони: 049/216-511, 211-259, 340-806
065/825-300, 065/968-639
e-mail: office@bastinar.com
www.bastinar.com

Број жиро-рачуна: 554-005-00000501-31

Број девизног рачуна: 5401000-00/279

PAVLOVIC INTERNATIONAL BANK AD

Слобомир - Бијељина, Филијала Брчко

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

*Храброс̄ӣ није одсус̄ӣво с̄ӣраха,
храброс̄ӣ је кад чиниш оно у ш̄ӣа вјерујеш
и онда кад се бојиш.*

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Божих јужан - Србин тужан

О ПОИЈМАЊУ БАШТИНЕ И УДРУЖЕЊУ "БАШТИНАР"

Жена из околине Ражјева држи мојку “ручконошу”

Драган Јовановић Данилов

ДРЕВНИ УЧИТЕЉИ*

Увек изнова враћају се у наше дане
Древни учитељи шкрти у речима,
Понешто уморни од тешког посла који су,
Ваља признати, обавили.

Обдарени даровима достојних богова,
У сумрак пролазе агором, или шетају обалом,
Далеко од расипне разоноде светине,
И безбожних протува из смрадних крчми.

Древни наши учитељи, живели смо у временима
Неразговорнијим од снова; сада у вашим
Неизговореним речима тражимо одјек.

Јер, све постаје видљиво кад се сагледа
Из исхода самог: неће нас бити без вас, древни
наши учитељи. А опет, пропашћемо
ако не разрушимо ваша сјајна краљевства.

* Да ли људи још увијек поклањају њесме?

Захваљујем великом умјетнику Несиму Тахировићу, који ми је у једној размјени културних добара заједничке баштинине поклонио ову њесму.

Уредник

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Мойшв с Мајевине

*Актуелносѝи***ПОЛИТИЧАРИ ПРОТИВ ЛИНГВИСТА**

У резолуцији о уставним променама у Босни и Херцеговини коју је крајем јуна усвојила Парламентарна скупштина Европе у Стразбуру, предлаже се између осталог — зарад нормалног функционисања државе — и увођење једног службеног језика - босанског, уместо садашња три (српског, хрватског и босанског). Резолуција, додуше, има карактер препоруке, али искуство из последњих петнаестак година говори нам да је питање времена када ће "добронамерна сугестија" постати прво отворени притисак, а затим брутално наметање припремљеног решења.

Уместо анализе оваквог поимања правде и демократије, овде ћемо начинити једну историјску паралелу између метода и циљева политике великих сила у Босни у наше време и пре једног века, када је на Берлинском конгресу (1878) Аустроугарској дозвољено да окупира Босну и Херцеговину. Анализа би могла да укључи мноштво упоредивих појава из ова два раздобља, али овде ћемо се ограничити само на једну — питање језика.

Кварење српског језика

Основни циљ аустроугарске политике на Балкану уочи Берлинског конгреса па све до краја њеног постојања (1918) био је слабљење српског елемента. На берлинском конгресу је "бечка влада скоро јавно ставила до знања да неће дати остварење једне веће српске државне јединице. Србима ће се дати да животаре, разбијени, завађени и распарчани у више подручја и под више разних власти" (В. Ћоровић). Србија и Црна Гора раздвојене су и физички јер је уз Босну окупирана и рашка област. У том смеру ишла је и политика слабљења веза између Срба из Босне и Херцеговине са Србијом и Црном Гором. Али, није било довољно само политичко и физичко раздвајање, па је примењена још једна, перфиднија и опаснија стратегија, која је ударала у саме темеље идентитета народа — у његов језик, којем се мења структура и намеће ново име.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

О карактеру и степену кварења српског језика који је бечка влада смишљено проводила, довољно ће рећи следећа два примера, узета из служених списа са почетка аустроугарске управе у Босни: "Судиште је али мнијења, да у назочном случају не предлежи тај злочин..."; "Између нашинаца, или између којег нашинца и иноземца у овоземству издане исправе о правним пословима, све ако и немају задобити ваљаности у овоземству, подвржне су пристојбеној дужности по општим установама". У есеју *Трагом кварења нашег језика* у недавној прошлости Марко Марковић, пре пола века, каже: "Кад је реч о окупаторовом кварењу народног језика окупираног народа, нама се чини да не би било тешко утврдити да је Аустроугарска за четрдесет година своје владавине штетније дјеловала на наш језик него Турска за четири стотине година".

Овакав језик народ, наравно, није прихватио, а највећи српски писац из Босне тог доба, Петар Кочић, водио је против њега прави рат у скупштини и у својим делима (Суданија, Јазавац пред судом). Његову језичку и структурну основу чинио је тадашњи књижевни језик у Хрватској - и сам оптерећен неприродним калковима (речима насталим дословним преводом страних речи), рогобатним кованицама, инверзијама, синтаксичким везама страним народном језику. Тако је рођен један језик-мутант, ружан и неразумљив, додатно нагрђен чињеницом да су се њиме користили чиновници из других крајева Монархије, који нису знали српски (Чеси, Пољаци, Мађари).

У почетку, за време управе генерала Филиповића, језик у Босни и Херцеговини службено се назива "хрватски" затим "земаљски", да би 1890. службени назив постао "босански". Идеју о босанском језику (као и босанском народу) покушава да наметне Бењамин Калај, шеф заједничког министарства финансија у Бечу, под чијом управом је била Земаљска влада у Сарајеву од 1882. до 1903. Будући да ни Срби ни Хрвати нису прихватили ово наметнуто име, Калај покушава да му прибави оправдање, тражећи подршку од шефа славистичке катедре у Бечу, Словенца Франца Миклошича. Овај, међутим, шаље негативан

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

одговор, саветујући му да тај језик може звати српски, како га зову Срби и муслимани у окупираним крајевима, "или да се Влада одлучи за хрватски".

Нешто боље среће Калај је био са Миклошичевим наследником — Ватрославом Јагићем, који је 1896. у аустроугарском парламенту бранио назив "босански језик", тврдећи да су га тако звали и неки фрањевци у једном документу из 17. века. Јагић се касније покајао и своју изјаву прогласио непромишљеном, "пошто је изазвао буре протеста и међу Србима и међу Хрватима" (А. Митровић).

Под притиском јавности Земаљска влада ће 1907, за време министра Буријана, напустити назив босански језик и увести српскохрватски. Све до краја 20. века, до грађанског рата у БиХ, босански језик више се и не помиње.

Оно што није могао Бењамин Калај у име "двоглаве монархије" јер се сукобио са стварношћу, десило се сто година касније, у режији предводника демократског света. Никога више није занимало мишљење лингвиста, историчара, писаца, народа — све је урађено по жељи политичара и у реализацији "високих представника", који су дошли да заведу ред у земљи која сама себи не може помоћи. Баш као и Бењамин Калај после Берлинског конгреса. Али, за разлику од Калаја, који је добро познавао односе међу балканским народима (био је шеф аустријског посланства у Београду; написао је историју Срба, коју касније није смео да објави), ови данашњи усређитељи Босне пре добијања уносног намештења, о Босни нису знали више од онога што се о њој могло сазнати из репортажа CNN-а и ратних саопштења ратних команданата.

Тако се догодило да је једно лингвистичко питање разрешено перфидном политичком принудом — именовање језика постављено је као демократско право народа да језик којим говори зове по властитој жељи. То право нигде није записано и није примењено ни на један језик осим српског. Тешко би било и замислити какав би се хаос догодио у свету кад би ово право почели да користе сви народи који говоре енглеским, шпанским, немачким, португалским... језиком.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Измишљени језици

Ову "цивилизацијску тековину" здушно су подржали идеолози новоцрногорства који покушавају да измисле неку другу, европскију и бољу Црну Гору, одвојену од српске прошлости и српског бића. Црногорци су, наравно, демократско право слободног именовања властитог језика додатно унапредили, све у складу са својом слободарском и бунтовничком традицијом, исказаном у Његошевим стиховима: "Ове горе не љубе регуле". Упркос уставу и чињеници да се близу седамдесет посто становништва изјаснило да говори српским језиком, наметнуто је једно "генијално" решење по којем је службени назив језика у Црној Гори "матерњи", а сваки грађанин има право да ово неодређено име разуме како жели (српски, црногорски, босански, хрватски).

Каква је будућност свих ових измишљених имена истог језика, тешко је рећи. Све говори да су та имена у сукобу са лингвистичком науком, историјом и логиком, али то у нашем случају не мора ништа да значи. Не би био први пут да нам се прода рог за свећу.

Али, остаје нада да изнад насиља и лаковерности царује живот са својим истинама и законима. Српски језик је један, дубоко укореван, остварен, неуништив. "Ружа ће увек исто мирисати, ма како је звали" - каже Шекспир у једној својој трагедији. Пред језикословцима и припадницима "измишљених језика" — "босанског", "црногорског", "матерњег" — стоје две могућности: прва — да српски језик, овакав какав јесте, зову по својој жељи, вечито носећи фрустрацију — да су снагом политичких декрета добили нешто (име језика којим говоре) што може дати само историја и судбина; и друга — да крену у насилно "богаћење" језика новим гласовима, речима, конструкцијама, и да тако створе накараду сличну оном Калајевом босанско-хрватском. Дукљански језикословци већ увелико раде на томе. Нема сумње да ће то прихватити слободни, демократски свет. Да ли ће и Његошеве горе што "не љубе регуле" - видећемо.

Душко Бабић

*Преузето из "Полиџике",
(догађаја за културу, уметности и науку о 18. новембра 2006.)*

Ин мемориам:

Почетком 2006. године преминуо је пјесник Душко Трифуновић. Тим поводом у београдском НИН-у је 2. 2. 2006. године објављен њексџи Сјевана Тонџића, који преносимо.

Одлазак великог трубадура

Прошле суботе у Новом Саду је у 73. години преминуо пјесник **Душко Трифуновић**. Сахрањен је у Сремским Карловцима, гдје је посљедњих година живио и гдје смо се сусретали као гости "Бранковог кола". Сам је одабрао мјесто свог вјечног починка, рекавши на крају своје тестаментарне поетске збирке **Велико сјремање** (2005): "ја ћу бити једна блага падина Черата / брда према светим Карловцима и сунцу."

Знао је да одабере.

Сахрана је, послѣје комеморације у Матици српској, била дирљиво лијепа, заправо величанствена, са хиљадама поштовалаца, дан ведар и сунчан, као поручен.

Са српске пјесничке сцене тако је заувѣјек отишао један од њених најдаровитијих и најчудеснијих пјесника. Усуђујем се да кажем да у његовом опусу има више златних жила велике поезије. А сигуран сам да је са те, данас само српске пјесничке сцене, отишао њен највећи трубадур. Са оне сарајевске и босанске, чији је он добри дух врло дуго био, удаљио се још за живота, када је с прољећа 1992. јасно видио да су нас ђаво и бог рата скупа узели под своје. Тих дана двапут смо се састали, мозгајући шта да чинимо. Уличне пуцњаве и експлозије бивале су све јаче. Као човјек који је преживио један рат, Душко је, не изазивајући судбину, жену са дјецом отпремио за Словенију, а сам ухватио посљедњи аутобус за Нови Сад. (У његовом родном Сијековцу код Босанског Брода већ је био извршен масакр над Србима – пракса која ће се раширити на све народе и ратне крајеве.)

Душко Трифуновић писао је и јавно књижевно дјеловао пуних педесет година.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Најприје се огледао само у поезији, којој припада ријетко виђена, златна серија његових раних пјесничких збирки. Већ својим насловима урезају се у памћење: *Злаћни куршум* (1958), *Бабова рђава башићина* (1960), *Јетике пријовијетике* (1962), *Тумач тијраније* (1966), *Шок соба* (1972). То је лирика потпуно самониклог, својеглавог а чудесног, богомданог пјесника! Лирика која амалгамира мудрост покољења и искошену филозофију непоправљивог индивидуалца. При том тај индивидуалац има само браварски занат и шумарску школу; студиј књижевности на сарајевском Филозофском факултету завршиће ближећи се својој четрдесетој.

Све поменуте збирке објављене су у Сарајеву, што би том граду могло да служи на част јер је тих година имао дремљиве или болећиве идеолошке цензоре. У сваком случају, Душко их је супериорно надиграо; понекад се чинило да је од непрозирних шифара и метафора са дуплим дном био направио читав стил. А дирати писцу у нешто тако фино а неодређено као што је стил, то ни за теоријски поткованог цензора није било посве згодно. Тако је Трифуновић у наведеним али и потоњим књигама прокријумчарио пристојну суму уврнутих и субверзивних мисли о свијету у којем је живио. Кад би се све то сабрало у бревијар пјесникових непоћудних исказа, метафора и алузија, добила би се прилично црна слика полувјековља у којем је дисао и писао. Прво дуге епохе социјализма, потом акутне епохе национализма. При свему томе, Трифуновић се није придруживао најсмјелијим критичарима режима – сувише је волио живот да би га сам себи загорчавао. Умио је “бити ван свега тога / а не против по сваку цену / ласкати повремено / овом примамљивом ужасу / а стално знати своје”. Умио је мајсторски да “меси мрак и сјај”, “дуго сушену тврђ” језика и разблажену лирику сентимента, умну ријеч и обичну досјетку. У цепу је увијек имао пар вицкастих теорија. Добро се и радо забављао. Штитио се сопственом и туђом ведрином – “да му срце не помрачи / тиранију док тумачи.”

Послије *Шок собе* Трифуновић је освојио и друге књижевне родове и врсте. Написао је позамашан број књига, највише за дјецу, неколико романа и драма, стотине пјесама за музичаре. По онима које су изводиле најпознатије музичке

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

поп-групе (Бијело дугме, Индекси и др.) постао је веома популаран, може се рећи и славан, аутор бројних хитова као што су "Тајна веза", "Главо луда", "Шта би дао да си на мом мјесту", "Златна рибица". Сам је утврдио да су му се пјесме "далеко (...) чуле и мобилисале младе људе око љубави, свуда." И у тим пјесмама често је остајао на висини озбиљне поезије – куд ћеш озбиљнију од ове из пјесме "Главо луда": "промијенила / риба море / роб чувара / звијерка горе."

Посвуда пјеван и славан, од многих женских срца обожаван, Душко је умро као ратни бјегунац и ојађени самац. Имао је, срећом, пријатеља који су му се у војвођанском избјеглиштву нашли при руци. Новосадски "Прометеј" и суботички "Радио-херц" објавили су његова изабрана дјела у педнаест књига. У самом Сарајеву повремено га прогласе четником, али још нису изумрли они који га воле. Они вјерују да знају ко је најдаровитији пјесник којег је Босна у посљедњих педесет година свијету дала.

Није постао члан ниједне академије наука и умјетности. Све академ(иј)ско било му је страно, као и обрнуто. Трубадур има сопствену академију срца и љубавне пјесме. Сумњива работа за врле старце.

Није ли Трифуновић сам за себе рекао да је "сумњиво чудо од човјека"?

Нека се то дивно људско и пјесничко чудо одмори од проклетог свијета, од нас самих, на сунчаној падини у драгим, у "светим" Карловцима.

Своју посљедњу, карловачку, збирку трубадур је завршио са ова два молитвено-љубавна стиха:

Видиш Боже колико те молим
сачувај ми ону коју волим.

Стеван Тонић

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

БАШТИНА

Овај завичај наш оче трњином нас отхрани
убогом беседом твојом да клонимо се беса
и глогом кураж проби
да не повампири се вижљаста снага

Погоди нас велиш судбина победника
што тријумфално уђу
и на том се тријумф заврши

А у лов је требало да ме водиш
и на ловишту рогом дозиваш
Не бих се одао лукавом криволову

КО НИ ТИ
ни замком давио плашљиве и слабије
КО НИ ТИ

ал не као ти
био бих ловац на месождере крај воде
где дођу жеђ да толе
а поскапају пред мојом руком
у воду гледајући.

А сад смо припрости рибари
што с родом и птицом кувиузом
деле улов барски

о баштине ли твоје

А између мене и сунца
над барском жутуљом рода повела укруг
а за њом млади

а ја у страху од греха
пловим по своме мору добродушја
болеснији откако научих имена болестима
и лек помињем а лека не тражим
над водом суво пијем и сувоњав се вијем
повампири се каткад вижљаста снага
но страх ме греха
па размећем се својим добродушјем
а на поносу ми намет баштињени.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ГРЕХ

Грешио сам много и сад ми је жао
што нисам још више и што нисам луђе
јер само ће греси када будем пао
бити посве моји – а све друго туђе

Грешио сам много вежбао да страдам
летео сам изнад ваше мере строге
грешио сам много – и још ћу ја се надам
својим дивним грехом да усрећим многе

Грешио сам признајем нисам био цвеће
грешио и за вас који нисте смели
па сад део мога греха нико неће
а не бих га дао – и кад бисте хтели

самоћа

Повлачим се у своју самоћу
тамо где су људи мога кова
тамо где се тешко живи ноћу
од тишине и опасних снова

Дигао сам руке од скандала
од прошлости и погрешних жеља
од лепоте – извора свих зала
од љубави и од пријатеља

Повлачим се а остављам људе
у њиховој заблуди од злата
да ме нађу кад и њима буде
закуцала самоћа на врата.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ТАМБУРИЦА

Ноћ је
и све су ове магле замагиле
а само неког нема кад никога нема
у тим маглама.

Као да бих хтео да се исповедам.
А зар би бистрија била река
да ли би набујала
да у њу проспем то при дну живота.

И коме то треба српство наше
ако смо бранковићи
коме наше речи
ако као златни куршуми не засеку
па сјају из дубине
и по кап капиларе.

Долазим да вас заволим
да неког надиграм и натпевам
а не да вам о главу разбијем тамбурицу.

Чак када пођем поклонићу вам је
само ћу свој пртљаг да увежем
њеним жицама бодљикавим
требаће нечим да ми гроб ограде.

Ја мислим да сам ипак дошао на време
дошао да вас заволим
да се натпевавамо
да ме заволите
па да вам на крају за то поклоним тамбурицу.
1957.

ЖИВОТ

Једном ћу ти ипак најдражи посинак бити
и подићи ће нам под конач једнаке споменике
уз тужну музику и певанију свету
због ових наших дана и комада

И кад су наши били само варварско племе
желели су те пунијег и друкчијег и више
и гинули желећи
па одакле хоћеш сад
све до стуба на рубу
свуда ће опет да те желе
пунијег да те желе
и друкчијег и више
и да те као играчку другима показују

А ја те сувоћом дана и комада бијем
и задавићу те сувим загрљајем
и поносом овим који ми смета само

И ја те комадом бијем
а ти ме бијеш даном и комадом

И мој је отац био косац
надалеко чувен по откосу и плећу
а грбави гробар му о гробу травнат
преломи косу и псује псећу
Ако сам северно брдо
ипак сам падина јужна

Тврд сам а орах не помињем
јер љуска се баца
а у језгри је клица
То вучић стаје у стопе старога вука
и очи му се светле у мраку

А спор сам видим
пркосим а храмљем
тебе придржавани и држим се за те
и бијемо се даном и комадом
1958.

Душко Трифуновић

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ПИСМА БАШТИНАРУ

На адресу Редакције нашег часописа стигла су писма од Секуле Беницуна из Мокрина. Секула Беницун је рођен у селу Лучани, код Биљешева, на десној обали ријеке Босне између Зенице и Какња. Радио је као просвјетни радник у Зеници и као преводилац за руски језик у Рударско-металуршком комбинату Зеница. Сада пензионерске дане проводи у Мокрину.

Писма почињу овако:

"Свим члановима уредништва часописа "Баштинар" желим
 под   А (Аврам)   -   много здравља,
                   Б (Богдан)   -   успјеха у раду,
                   В (воду)   -   много породичне среће,
                   Г (газе)   -   и много личне среће!

*

Поштована госпођо Драгице, "тајним каналима" добијам "Баштинар" и хоћу да Вам напишем ових неколико редова. Ваши прилози су колико стручни и професионални исто толико су и читки и пријемчиви и за оне који се добро не разумију у ту материју. Ваши прилози би могли да послуже као "радна свеска" уз уџбенике музике за средње и више музичке школе. Са толико љубави може да пише само неко ко ту област воли, кога та материја прожима свим порамима и плус онај ко је макар само једном прекорачио праг Студентског КУД-а "Миљенко Цвитковић" у Сарајеву.

И даље пишите, још има људи који воле "секунду" и све оно што је одиста народно. Брчко и подмајевичка села сте обрадили, помјерите се мало и према средишњој Босни. Од мене можете добити одговарајућу помоћ.

Шаљем Вам неколико одломака из мог ратног и поратног дјетињства, из тог времена невремена.

Сијело. Без обзира на такво вријеме пуно ратних страха и стресова, младост је проводила своје. На сијелима по кућама на све се заборављало, док је трајало сијело била је слобода.

Пјесма. Пјевало се само у кући, јер свака пјесма ван куће била је провокација. Али управо та пјесма у кући, док коло кола (креће се

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

без музике), била је одушак тог и таквог стања и момачке сирове снаге и здравља, младости која се проводила у том и таквом времену невремену. Прво се два момка договоре ко ће да "вози", а ко ће да "присијеца" кајду. Када запјевају, дешавало се да се од силине и јачине звука лампа гашњача "удуне". Старије жене су то пропратиле с "машала", а старији људи с "машала и алаал вјера". Ја и сада нисам сигуран да ли би ту и такву пјесму било могуће нотнo записати. Посебна јачина падала је на задњи слог у стиху. Он је био толико јак као да се земља пролама.

Дјевојачка пјесма. Била је пјевнија, мелодичнија. Она је узвраћала одговором на сваку момачку провокацију. Дјевојке су у оно вријеме више цијениле оне момке који су били обучени у народну ношњу (шалваре, гуњ, кошуља са широким рукавима), него оне момке који су били у панталонама и капутима. То се онда звало "тијесно одијело". Ево једне такве пјесме:

Пантолашу, пантоле ти твоје,
шалварашу, мило јање моје!

Инструменти: свирале, двојнице, тамбура и бисерница (прим). Други писак на двојницама је изводио пратњу. На бисерници свирац је ударао у све жице, а прсти његови су титрали по праговима и жицама које су давале мелодију. Сви ови инструменти служили су искључиво за свирање док игра коло, само за игру, за разлику од других крајева гдје инструменти служе као пратња уз пјесму.

Када се рат завршио и када је "добровољним" радом направљен задружни дом, онда су сијела била у задружном дому, али још није било електричне енергије, па су салу обасјавали жељезнички фењери, ношени у рукама мајки чије су кћери ашиковале. Мајка је са фењером, ради сваке сигурности, била ту негдје у близини гдје њена кћерка ашикује. Садашњим језиком речено: мајке су биле супервизори. Био је то својеврстан напредак јер момачка пјесма није могла "удунути" жељезнички фењер у сали.

Ево неколико пјесама из тог времена, на тему поздрава. Док коло кола дјевојке пјевају:

Сјајна звијездо изнад Пепелара,
поздрави нам Душка десетара!

Сјај мјесече изнад Требевића,
поздрави нам Перу Косорића!

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Док коло игра у ритму музике:

Пошла цура на воду па говори канти:
Ако мене ко пољуби, ти добро запамти!"

О ривалитету:

Све би момке за два момка дала:
за Јована и за Милована!

Височани, алај сте на гласу,
сви би стали у бакрену ћасу!

*

Од мојих основачких дана прати ме једна пјесмица, како смо ми звали оне пјесме из читанки које нису биле дуге, десетерачке. Ми смо је прво меморисали као што се и сада меморише пјесма која се обрађује на часу. Али ми смо је препознали, она нам је у то ратно вријеме-невријеме била и пјесма и молитва. Ми смо онда одиста мислили да нам само Бог може помоћи да стане рат.

"О МОЈ БОЖЕ ДРАГИ
МАЛЕН ТИ СЕ МОЛИМ
ПОУЧИ МЕ КАКО
ДА СВЕ ЉУДЕ ВОЛИМ

ДОК САМ ЈОШ ОВАКО
У ДАНИМА МЛАДИМ
ОД ЈУТРА ДО МРАКА
ДА ВЕСЕЛО РАДИМ

ДА НАУЧИМ НАУКУ
ШТО ЗА ЖИВОТ ТРЕБА
ДА УМИЈЕМ СЛУЖИТИ
СВАГДАШЊЕГА ХЉЕБА

ДА МИ КРУШНА МРВА
БУДЕ НЕШТО СВЕТО
ДА НИКАДА НЕ ПОЖЕЛИМ
ОД ДРУГОГ ОТЕТО

О МОЈ БОЖЕ ДРАГИ
ЈА ТЕ МНОГО МОЛИМ
А ТИ МЕНЕ ПОУЧИ
ДА СВЕ ЉУДЕ ВОЛИМ"

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Аутора пјесме сам заборавио.

Некада по неколико дана, па и мјесеци, школа није радила, ми смо говорили "нема школе". Али чим почне настава "декламатор" је ученик из оне клупе која је, памтили смо, била на реду.

Мислим да "Баптинар", овакав какав је, треба да се нађе и у школи, да управо ђаци баштине оно што пише у његовој преамбули. Његовати значи, између осталог, и преносити на млађе оно што је највредније у српском етносу.

*

Честитам господину Александру Ђурићу на звању доктора наука у области туризма и аутору Марици Лакић на лијепом спонтаном разговору који је са Александром водила и прибиљежила.

Овим мојим прилогом, као старији од Александра и од Марице, хоћу само да додам неке податке о томе како се ријеч "туриста", данас обична и свакодневна, мучила, потуцала, посртала, "толмачила" и преводила. Како је одзвањала у ушима на нашим просторима и какве је асоцијације изазивала док коначно није стекла равноправност са осталим ријечима, својим сестрицама.

Примјер први:

Првих поратних година после Другог свјетског рата, познати умјетник, карикатуриста, сликар, путописац и шерет Зуко Џумхур стигао на мотору и сјео, онако прашњав, у једну кафану на Косову. Прилази му један мјештанин чудно љубопитљиво га загледајући и на крају га упита: - Кој си, бре, ти?

Зуко му одговори: - Турист!

- А како се викаш, упита овај.

- Зуко!

- Аферим! Ем турист, ем мусљиман!

Примјер други:

Такође првих година после поменутог рата, још је долином ријеке Босне тутњао "ћиро" узаним колосијеком. Ми смо се спремали да идемо у манастир Острог. Приближавао се Свети Василије Острошки. Жељезничари и чланови њихових породица нису плаћали возњу, имали су тзв. режијске карте, народ их је звао режимске. За пут у Острог пријавило се много породица које нису

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

имале никог запосленог на жељезници и они су плаћали пуну цијену карте од Лашве до Никшића и назад.

Наш комшија, кондуктер Веселко, каже на договору пред полазак: - Који немају режимску карту нека се на станичној благајни изјасне да су туристи и они ће имати попушта у цијени карте.

Максим, који није имао режијску, поскочи ко да га нешто убодс: - Е ја, вала, нећу бити турист па макар тродупло платио! И Максим одустане од пута.

Недјељу дана након нашег повратка из Острога, гдје смо видјели много туриста, дошао Максим у нашу кућу да пита како је било. Моја мајка каже Максиму: -Е, мој Максиме, под Острогом је

Секула Бенџун, испред родне куће Мике Анђића у Мокрину

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

било више туриста него нашег свијета.

Он упита маму да му објасни шта је то туриста. Она му одговори:

- Када нама дођу гости из далека, онда су они туристи, а када ми идемо далеко у госте, онда смо ми туристи.

Сљедеће године Максим је као туриста ишао под Острог.

*

Шаљиви прилози:

Анегдота везана за Мику Антића

У вријеме док је Мика проводио боемске ноћи по мокринским кафанама чести коментари тамошњих домаћица били су: - То је неправда! Наши мужеви пију с Миком по целу ноћ, а ујутро се прича да су наши мужеви пијанице, а Мика је некакав боем.

Мокринчанин

Прича један Мокринчанин: - Чим сам јутрос ушо у шталу и видео теле, нама сам знао да ми се крава отелила.

Слава

Коме слава удари у главу - тај је ударен.

Ни јарићи више нису као они из бајке

Када је вук покуцао на врата и замолио јариће да му отворе, они су га упитали: - Ко је?

Вук одговори да је он њихова мајкица и да им је донијела топла млијека. А јарићи му у хору одговоре: - Лажеш, лажеш, ми смо нашу мајкицу послали да нам купи пива!

Бенцун Секула,
ул. Доситеја Обрадовића бр. 32,
23305 Мокрин, Србија

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Активности Баштинара у 2006. години

Јануар

Арт симпозијум Јахорина - изложба слика

Рад Баштинарове школе традиционалног пјевања

Фебруар

Рад фото-секције

Рад Баштинарове школе традиционалног пјевања

Март

Учесће наших чланова на припреми и реализацији ликовног и литерарног конкурса и Фестивала дјечје пјесме "Дјечја машта може свашта"

Учесће наших чланова на литерарном и ликовном конкурс

Април

Учесће наших чланова на "Данима Владе Милошевиће" у Бањалуци

Припрема 7. броја часописа Баштинар — рад редакције, сакупљање прича, мелодија и фотографија краја

Мај

Даљи рад на 7. броју часописа "Баштинар"

Учесће Баштинарове изворне групе на Фестивалу хорова у Бијелини

Јун

Рад на припреми за штампу 7. броја Баштинара

Посјета "Сабору изворног стваралаштва" у Теслићу

Стручна сарадња са Сабором у Теслићу

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Јул

Промоција 7. броја часописа Баштинар
Помоћ у реализацији програма АДОБ "Ражљево"
Помоћ у реализацији програма АДОБ "Брезик"
Поставка и отварање завичајне збирке у Етнокући у Ражљеву

Август

Сакупљачки рад на терену
Писање радова за 8. број Баштинара
Стручна помоћ друштву "Ромски сан" око сакупљања и система-
тизације музичко-фолклорне грађе на терену

Септембар

Припрема 8. броја Баштинара
Припрема простора редакције Баштинара
Учешће наших чланова на Балканском симпозијуму "Урбана
музика" у Тирани

Октобар

Рад на часопису — припрема текстова за 8. број Баштинара
Помоћ у раду АДОБ "Ражљево" и АДОБ "Брезик"
Припрема програма за учешће на Смотри фолклора у Брчком
Пресељење редакције у нове просторије

Новембар

Припрема за штампу 8. броја Баштинара
Припрема пројекта "Огледало које недостаје"
Припрема семинара за кореографе
Припрема група за смотру: АДОБ "Ражљево" и АДОБ "Брезик"

Децембар

Учешће на Петој смотри аматерског стваралаштва у Брчком
Припрема 8. броја часописа "Баштинар"
Израда планова за 2007. и извјештај о раду у 2006. години

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

*Ненад Несћоровић***ВИСОЧАНИ**

Јово Лалић рођен је 1961. године у Високом. Примијењену умјетност (сликарски одсјек) завршио у Сарајеву. У периоду од 1981. до 1992. био је илустратор и стални сарадник "Вечерњих новина" Сарајево. Оснивач и утемељивач сликарске радионице "Палета" Зворник 2003. године. Бави се сликарством и педагошким радом. Излагао је на 50 групних изложби. Самостално излагао 14 пута. Учествовао на бројним ликовним колонијама. Заступљен је у многим приватним колекцијама широм свијета. Добитник је више друштвених признања. У Лексикону знаменитих личности Републике Српске, издање СРБО - АРТ Београд 2003, нашло се и име Јове Лалића.

Адреса: "Браће Југовића" 18, 5/18 Зворник, РС, Тел: 056/211-707

Јову Лалића познајем још од 70-их када смо из родног Високог путовали у Сарајево. Био је генерација иза мене на средњој школи за примијењену умјетност, али тек крајем осамдесетих почиње наше интензивно дружење и траје до данашњег дана. Непосредно пред рат заједно смо радили као креатори у текстилној индустрији, гдје је Јово показао изузетне резултате, а ја сам напустио не сналазећи се у томе. Послије рата почиње наше дружење и, која

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

случајност, и он и ја радимо у просвјети као наставници ликовне културе. Кад је у питању сликарство Лалић је, нема дилеме, остао вјеран својим мотивима који носе ту везу са традиционалним, а то је сам најбоље покушао представити у каталогу из циклуса "Етно-огледало".

Стиудиозно обрађена материјализација кровова, дашчара и мљекара није демонстрација вјештине, већ јасан обрис прохујалог времена, које одаје релефаста палатина. Све као да се претвара у скулптуру. Игра линија на иленим оградама, сјенке вјерно праће сваки сунцем обасјан облик. Лалић се несвјесно буну против хладног урбаног амбијента којему очигледно недостигаје искрености.

Неимарима који су живјели и градили крајем 19-ог вијека природа је била највећи учитељ. Неоспорно је да ови призори имају у себи дјечје маије и романтичарског заноса. Реалистични и, надасве, импресивни, пространи паињаци испресијечани бистрим појоцима и ријекама, дио су великог ћилима у којему етнос игра главну улогу. Тадашње грађевине, грађене од природних материјала као да расту из ње и саме поимају њен облик и боју. Измирене и усклађене, неимјетно се рађају и умиру с њом. Вјешто обрађује старо село Сиројојно, Прехари, околину Плевља, село Барићи, околину Теслића и планину Борја. Иако просторно удаљени, ови крајолици су једна цијелина. И Лалић је ту инејалан.

Поред свих излета и импровизација, сликара ипак смјештамо у породицу фотореалиста. Посматрајући ове призоре у свакоме од нас заигра она искра инстинкта слободе, времена кад се живјело с природом. Тај жал придишују бетонске ограде у којима данас живимо, где смо лажно оимјени и искрено незадовољни.

СЛИКАРСКА РАДИОНИЦА "ПАЛЕТА"

Сликарска радионица ПАЛЕТА је почела са радом 4. фебруара 2003. године да би се афирмисало ликовно и културно стваралаштво града Зворника. Утемељивач сликарске радионице је сликар и педагог Јово Лалић. Свој рад и дугогодишње искуство у области сликарства усмјерио је према младим талентима да заједно са овим пројектом изиђу из оквира локалног, што ће касније кроз трајање ове, слободно могу рећи, мале установе и доказати.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Посјећивао сам ову радионицу чије бих име уозбиљио из више разлога. Њен првотни назив — РАДИОНИЦА остаје термин који губи смисао и то је моја импресија када сам се, крајем октобра, нашао у овом простору. Прилазећи Зворнику из правца Бијељине, гледајући пркосну Дрину, помислих у себи — у њој ствар или потоне или исплива. Нема плутања, све јури напријед. Површина глатка, увијек спремна за огледање брда са обје стране, који вијековима покушавају да јој прекину ток. На вратима радионице приказ који ме остави без даха. Гипсани модели и детаљи фризова старих зграда у Сарајеву вратише ме у године када смо, као ђаци средње школе за примијењену умјетност, скицирали стара pročеља и маштали како ћемо једнога дана постати велики ствараоци, а та здања нас тјерају на нешто велико и непролазно. Озбиљност којом приступа, и наставна средства, могу да се мјере с многим установама тог типа. Из тих разлога ми је термин радионица помало стереотипан.

Да се не уносим превише лично у овај осврт, вратићу се на радионицу, иако је и Лалић дио ове приче. Још један разлог јесте и то да он ову ствар заснива на традицији класичног сликарства и образовања. Његов рад се ослања на препознавање талента и

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

изучавање заната као предуслова за било какво озбиљније бављење умјетношћу, и да вјештину артикулише у умјетнички чин. У једном осврту на ову радионицу нагласио сам и то да Јово Лалић није строги ауторитет који би ученици требало да слиједе, већ учитељ од којег могу да науче како се корача на сликарски начин, не утичући на њихов избор пута. Од самог оснивања, па до данас, створила се далеко повољнија клима у култури града Зворника, што се манифестовало у бројним изложбама и колонијама. Оправданост постојања сликарске радионице ПАЛЕТА огледа се и у томе што су неки чланови тренутно на факултетима, вишим и средњим умјетничким школама. Са овако талентованим младим људима и учитељима биће нам отворени сви хоризонти.

**Изложбе чланова сликарске колоније
"ПАЛЕТА"**

- "Савремена галерија народног музеја" - Кикинда 2004.
- "Стари простор" - Нови Сад
- ДКВ "Друштво књижевника Војводине" - Нови Сад
- "Културни центар" - Футог 2004.
- "Зворничко културно љето 2003."
- "Шамачка културна јесен 2003."
- "Музеј Семберија" - Бијељина - 2003.
- "Народна библиотека" - Власеница - 2004.
- "Сајам намјештаја" - Бања Лука - 2004.
- "Зворничко културно љето 2004."
- Музејска збирка "Касина" 2005.
- "Дом културе" Боксит - Милићи - 2005.
- "Дом културе" Угљевик - 2006.

КОЛОНИЈЕ:

- "Шамачка културна јесен 2003"
- "Зворничко културно љето" - градски парк - 2003-2006.
- "Кумбор 2004." - при јавном фонду за дјечју заштиту
- "Вуков Тршић" - 2004.
- "60 година градске библиотеке Зворник" - 2006.
- "Бања Врућица" - 2006.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Пушковац: ђјевачи изворних ђјесама

Из националне ризнице

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Мошав с Мајевице

Др Бранко Брђанин

ЛИКОВИ ЕПСКИХ ЈУНАКА У ВУКОВОМ "КОСОВСКОМ ЦИКЛУСУ"

"Сви одреда, наши најбољи јунаци, усамљени су!.../ Колико је морао бити на муци, сам и незаштићен, песник или народ који је, у огромном распону времена, створио овакву поворку дивовских усамљеника и учинио их убојитим примером за поколења!"¹

Историјски *кнез*, у христијанизованој легенди *мученик*, стожерни лик десетерачке епске пјесме о Косовском боју Вукових збирки *цар Лазар*, и за вечером у ноћи уочи суђеног дана и на видовданском разбојишту, није био сам - иако *на сѣрашиноме мјесту*, издвојен у срчику средишта и подобро усамљен - у име свих је имао највише да изгуби или добије; у име свих је изабрао *царсѣво небеско*. Више од шест вијекова након "*премјене*", видимо га окруженог тазбином, Југ-Богданом и Југовићима; по пјесми "зетовима", оклеветаним *подовижником* Милошем (*И до њега дв'је Српске војводе:/ Једно ми је Косанчић Иване,/А друго је Тоџица Милане*) и епским *издајником* Вуком Бранковићем. *Сву ђосѣоду за софру сједао,/ Сву ђосѣоду и ђосѣодичиће* (Вук, II, 50. III)². Тематско и идејно јединство "епског пејзажа" пјесма васпоставља преко ЛИКОВА-актера епске "ситуације".

У "драмској сцени"³, за (округлим) столом гдје се не зна *ком ћ'ову чапу наздравити*, трен прије него што је "ова драма почела на Косову",

¹ Милорад Ђурић, *ЗАВЕШТАЊА СРПСКИХ ЈУНАКА*-огледи из народне поезије, у: часопис СТРЕМЉЕЊА, бр. 10-11-12, Приштина, 1995. (стр. 93-116), навод са стр. 94-95.

² Трећи и четврти стих, на страници 224. И у даљем тексту означаваћемо овако Караџићеву другу књигу *Српских народних пјесама*, (I-IV, приредио Владан Недић, *навођено дјело*) римским бројем, редни број пјесме у књизи арапском цифром, а последњи римски број овдје означава редослијед "комада" *од различитијех косовских пјесама*. (Познат као *КНЕЖЕВА ВЕЧЕРА*.)

³ Нада Милошевић-Ђорђевић, *КОСОВСКА ЕПИКА*, "ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА", Београд, 1990. стр. 27. ("А што се тиче најзначајнијих елемената легенде који се обично сматрају за епску измишљотину - као што су причешћивање српске војске и Кнежева вечера - они су изгледа историјске чињенице", вели Светозар Кољевић, *ПОСТАЊЕ ЕПА*, "САНУ-ОГРАНАК У НОВОМ САДУ", 1998. стр. 155. "Ова пракса је описана у византијским војним трактатима: војска се причешћује након тродневног поста на војнички начин." / *Истио дјело*, фус-нота 13, стр. 155-156/)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

као да нема мјеста (*јесће хазур, ал' није љрилика?*) за Бановић Страхињу, Срђу Злопоглеђу, Орловића Павла, Мусића Стефана, Владету Војводу... Нема слуга Голубана и Милутина; ни Југовића Мајке, *вјерних љуба*, ни царице - Југовића кћери - Милице... Али ће их већ сутра, у бојном поретку и страшној изгибији, у дому, на двору или на оградају, итекако бити; ЛИКОВА цијеле готове драме: са (преткосовским) "прологом" (*слутињом*), покретачким мотивом (пријетеће Муратово писмо), развојем радње, кулминацијом, перипетијом, расплетом и "епилогом" (*Косовка дјевојка* и *Смрти мајке Југовића*) као и "сликом времена послје" (*Обрејеније главе кнеза Лазара*).

КАТАЛОГ ЕПСКИХ ЈУНАКА уобличује се у концентричним круговима око Лазара-стожерног лика епске пјесме о Косовском боју, проширен по самом ободу и периферним ликовима-учесницима, браћом Мрњавчевићима (*Бан Уљеша и војвода Гојко/ И са њима Вукашине краље*) и Херцегом Стјепаном, у пјесми *Проиасиј царсѣва срѣскога* (Вук, II, 46):

*Вукашин је жрдни рана дој'о,
Њега Турци с коњма прегазише;
И њиова сва поџибе војска.
Маче војску Еријеже Сѣјейане,
У Еѣнега млога силна војска,
Млога војска, шездесет и љада...*

Уплитање несавремених личности у пјесничко виђење "радње", по принципу епског анахронизма, али и дјеловањем образованог "народног мишљења" о *СВЕВРЕМЕНОСТИ* догађаја и личности⁴, испунило је и саму "галерију" *косовске љозорнице*, свједочећи о општенародном прегнућу и свеопштем учествовању у одсудном великом Боју. (Исказују то

⁴ Још крајем 19. вијека Андра Гавриловић је "појаву" Мрњавчевића и Херцега Стјепана у току Боја (након војски Југ-Богдана и Југовића) у *Проиасиј царсѣва срѣскога* тумачио одразом историјске ситуације по којој се у пјесми региструје РЕДОСЛИЈЕД "падања" српских земаља под Турке: "Богдан није, у ствари, први погинуо, али је он први, или међу првима, који су изгубљени за царство српско. Херцег Стјепан, тако исто, није јунак косовски, већ покосовски, али је он господар оног дела српске земље, који последњи пада". (*Приложак љроучавању срѣске народне љоезије*, Годишњица Николе Чупића, Београд, 1899, XIX, стр. 122-127. Наведено према: Н. Милошевић-Ђорђевић, *КОСОВСКА ЕПИКА, наведено дјело*, стр. 141.)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

и стихови пјесме *Косовка дјевојка. Кога ђиражиш по разбоју млада?/ Или браћу, или браћуучеда?/ Ал' по ђреку сѣара родишѣља?*, Вук, II, 51.) *Вукашине краље* "доведен" је, поступком епске наратије, "на воду Ситницу" (изван косовског циклуса Вукових збирки) и у варијанти пјесме *Марко Краљевић познаје очину сабљу* "опет то, мало друкчије" (Вук, II, 58), чиме се и окончава његова епска удога у *одвијању радње*, основана је претпоставка по којој се "увођење" Мрњавчевића тумачи доживљавањем свевремености догађаја и личности, спајањем успомене на Маричку погипију са Косовским бојем у "народном памћењу": *Њега Турци с коњ'ма ђрегазише...*

Сасвим периферним "учесницима"- свједоцима Боја (неименованих *девети удовица* и *девети сиротица*, међу којима је и љуба *Дамјанова*, у пјесми *Смрти мајке Југовича*, Вук, II, 48; *Слуѓа Голубан*, у пјесми *Цар Лазар и царица Милица*, "о боју косовском", Вук, II, 45), додају се *Стеванова љуба* и *Слуѓа Ваисѣина*, који гине уз свога господара, "закасњелог витеза" *Стефана Мусића* (Вук, II, 47)⁵, као и Лазареви и Миличине епске кћери *Вукосава* и *лијећа Мара* у пјесми о Владети Војводи (Вук, II, 49).

ЕПИЗОДНИМ ЛИКОВИМА, гласницима са Косова, *Слуѓи Милуѣину* (Вук, II, 45) и *Владети Војводи*, прикључују се *Косовка дјевојка* и смртно рањени кнежев млади барјактар *Орловић Павле* (Вук, II, 51):

*Десна му је рука осечена
И лијева нога до колена,*

⁵ Васојевић Стево/ Посавчић Стеван-Иван Посавчић у другим записима. У необјављеним Вуковим записима појављују се бројни *ђериферни* и *ђпизодни* јунаци: Лазареви кћери, Вукосава, Видосава и Марија, Алај-барјактар Никодин, Посавчић Стефан; низ: Миклен од Сјенице, Дамјановић Стево, млади Вукосав, војвода Маринко, Реља Охмушевић, Орлин /Павле?/ и Крстивоје, Јован Константиновић, Стефан Страоглеђа /Злопоглеђа?/ "од камена Јајца"... (Види: *СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ, из необјављених рукописа Вука Сѣефановића Караѣина*, пјесме: *О боју косовском* 30, *Посавчић Сѣефан* 31. и *Царица Милица и алај-барјактар Никодин* 32, књига друга, за штампу приредио Живомир Младеновић и Владан Неѣић, "САНУ", Београд, 1974, стр. 63-118). "Песме о косовском боју или ликовима у вези са њим!.../ захтевале би посебну расправу са теоријског становишта о континуитету и променама у епском певању и њима се нећемо овде бавити. Песме које је сам Вук сакупио и објавио врхунски су уметнички домет певања о Косову и на њима ћемо се и задржати". (Н. Милошевић-Ђорђевић, *КОСОВСКА ЕПИКА, навођено дјело*, стр. 24)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

*Види су му ребра изломљена,
Виде му се циђериче беле...*

Упркос безнадежном положају, *јунак* се исказује као пажљив и душеван, саосјећајан сабесједник учвијеленој *Милановој* вјереници: *Сестро драга, Косовко девојко! Видиш, душо... Онде су ти сва три појинула!* Дијалог *девојка-јунак* (основно оруђе драме!), открива карактере актера и, одвијајући се на два плана (осјећајно-личном и јуначко-епском), добива посебан ниво емоционалности. Ова, "на први поглед историјска балада" изведена "на класичан начин, драмским средствима", *континуићетом емоције* успоставља *континуићет епске идеје* "који се почиње изражавати у упоредном и од сад стално присутном плану херојства. Понављани, ритуални покрети којима Косовка девојка причешћује самртнике - асоцирају на одређење за 'царство небеско'⁶. И у пјесмама које сликају разбојиште још топло од просуте крви, поред спољњег "призивања" Лазара, васпоставља се *унутрашње идејно јединство* укупног циклуса косовске епике: преко ЛИКОВА, њихових тјелесних и духовних "поступака", увезујући се уз темељно Лазарево *одређење за царство небеско*, цијели епски свијет се ослања на стожер, ЦЕНТРАЛНИ ЛИК "цара земаљскога".

ПЕРИФЕРНИ ЛИК - *добар јунак*, коме су посвећена само два цигла стиха (уз "стајаће" питање *који оно добар јунак бјеше* и навођење имена), у опису тока Боја: *Што два и два на коље набија, Преко себе у Сийницу иура* (Вук, II, 50, В); језгровито (и језовито!) мало - слично *Бановић Спихињи* (три стиха: *Што један иуи брићком сабљом мане, Брићком сабљом и десницом руком, Пак двадесет одсијече глава*) који у пјесмама о "косовским догађајима" обилато учествује, као главни актер "кајде" старца Милије, о чему ћемо доцније - *Срђа Злопоглеђа*, "више личи на вредног посленика него на гневног ратника"⁷.

⁶ Н. Милошевић-Борђевић, *КОСОВСКА ЕПИКА, навођено дјело*, стр. 103-105.

⁷ Војислав Ђурић, *СРПСКОХРВАТСКА НАРОДНА ЕПИКА*, "НАРОДНА ПРОСВЈЕТА", Сарајево, 1955., стр. 53.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Кроз епску пројекцију, у овом лику као да је пјесма видјела земљодјелца на свакодневном раду! Пажљив, истрајан, одмјерених покрета у борби на живот и смрт, а као да пласти сијено; у сажетој нарацији пјевача, више и гласније говори својим нијемим подухватом него икаквим громким словом, заклетвама или бојним покличима. И само име му је долично "испјевано": назван по дојмљивом утиску који оставља, *срдий* и намрштен јунак, убитачног *зло̄ њо̄гледа* (од таквога епског погледа *џо̄ријеко*, испод *сасџављених самура и обрва* Марка Краљевића уставио се и легендарни Љутица Богдан). Ријетко успјела карактеризација и индивидуализација лика, у споју имена и дјеловања, на суженом простору од само четири епска "реда"! *Срђа Зло̄џлеђа* из петог Вуковог "комада" се одазвао Лазаревом позиву-клетви, без зазора и без устезања, као на сеоску "мобу", утапајући и свој *лик и дјело* у опште прегнуће народно, попут безбројних анонимних и неименованих, *браће и брајучега/ Ал' њо̄ ѓреку сџара родийџеља...*

Исто је изабрао, а друкчије учинио, и ЕПИЗОДНИ ЛИК "закасњелог јунака"; *Мусић Сџефан* (по имену приличан Лазаревом сестрићу) свој подвиг и неустрашиви гест након боја, наоко узалудан и непотребан, учинио је накнадно вишесмисленим: умирући на судбинском пољу, одазвао се на "клетву" и придружио поворци кнежевих ратника за *царсџво небеско*, који су се свјесно жртвовали, *знајући иџџа дају и заиџџо џџо дају*.

И његов епски *двојник*-"имењак", *Васојевић Сџево* (оба су закаснили на Косово, исто им је Крсно име, Свети Јован; и слуга *Ваисџџина*, као и изабрана судбина) у поласку је знао крајњи исход: *Каг се роди од заџада сунце,/ Онда љу џџи са Косова дођи*, "на Косову он се бранио не од смрти, него од издајства"⁸.

Зазор од страшне *кнежеве клетџве* - а и више од њеног епског значења, жига и љаге издајника - преточен у још једно лично страдање

⁸ *Исџџо дјело*, стр. 54.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

кроз садржински ниво пјесме, "на плану целокупног косовског круга песама показује се као његов интегративни елемент, спојна карика"⁹. Херојски чин Стефана Мусића увиђа се (насупротив издајству Вука Бранковића, *проклећ био и ко га је родио*) у јединственом моралном узлету: изнад свакодневне људске рационалности, до спајања са *идејним планом* укупног епског пјевања о Косовском боју; поравнању погибије и *закаснијелом* јунака са пређашњим жртвовањем бојовника "за крст часни и слободу златну". Издвојени јуначки подвизи - насупротив епском кукавичлуку и издајству, а било их је, и *на разбоју кнеза чеситијога* - саборно се збирају у *свевремену* свијест пјесме о ДУХОВНОЈ ПОБЈЕДИ, уобличену и смиреним закључком о овоземаљском ПОРАЗУ, танано и достојанствено испјеваном:

*И ђу нам је и кнез ђоџићуо.
Ту су Србљи изгубили царсџтво
Чеситијога цара земаљскога.* (Вук, II, 47)

"Епопеја" о Боју косовском, досљедним сажимањем - *џоеџићком редукиџије и свођења на сушџићинско* - наглашено опјевава непосредно епско догађање, "не стижући" да широко развија појединачне карактере актера: доноси се суштина националне судбине, уклапањем "епизода"-дјеловања јунака утопљених у испреплетену мрежу "опште неизбјежности", која увелико превазилази свакога од индивидуализованих ликова (па донекле и самог Лазара). *Казивање о Мусићу Сџефану џако се укључује у џиру судбину Косова, а значење џесме џревазилази индивидуалног јунака, џрелазећи на кнеза као симбол срџских снага, а заџић на истџориџски, социџални и џолиџићки значај догађаја*¹⁰.

Ни "извјештаји" *гласника* - ЕПИЗОДНИХ појава - *Слуџе Милуџина* (*Цар Лазар и џариџа Милиџа*, Вук, II, 45) ни *Владеџе Војводе* (Вук, II, 49)

⁹ Н. Милошевић-Ђорђевић, *КОСОВСКА ЕПИКА*, навођено дјело, стр. 85. (Подвлачење наше.)

¹⁰ Џон Мајлс Фоли (John Miles Foley), *Умеџност и џрадиџија у срџској и сџароенглеској нараџиџној џоеџији*, "Књижевна историја", Београд, 1981, XIV, 53, стр. 17-18; 23. (Навод према Н. Милошевић-Ђорђевић, *КОСОВСКА ЕПИКА*, навођено дјело, стр. 153) /Курзив и подвлачење наши./

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

осликаних посредно, кроз суздржану емоционалност у привидно "хроничарском" низању имена и етапа Боја, не индивидуализују карактере самих њихових ликова; подређени задатку-функцији у приповиједању епског догађаја. Иако, "свечаним тоном помало дистанциране стилизације", свједочећи о Милошевом подвигу с дивљењем - и сам на умору - *Милутићин* "сазвучјем присних тонова" (*Милош њи је ђосио, њоџинуо... Боџ да ѡпроси ко ђа је родио!*) наглашава својеврсну епску блискост са херојем и показује ликове епских јунака као дио "готово породичне заједничке патријархалне атмосфере којој припадају сви - и Милица и он сам и сви учесници у боју"¹¹.

И завршно одрицање - на самрти - Слуге Милутина, који *није издао цара на Косову*, ни кад су га *ѡеишке ране освојиле* (*Носи десну у лијевој руку, / На њему је рана седамнаесѡи, / Вас му коњици у крв оџрезнуо*):

*А ѡѡо ѡѡѡи за ѡроклейѡѡ Вука,
Проклейѡ био и ко ђа је родио!
Проклейѡ му ѡлеме и кољено!
Он издаде цара на Косову...*

проклињање "недјела" - *издаје* Вука Бранковића је само друго лице исте свијести о зборном припадању *јединственој идеји индивидуализоване* Лазареве жртве за вјечни живот у царству које није од овога свијета, него *у век и до века*. "Функционализовањем" лика појединачног јунака исказује се и несумњива симболичко-амблематска позиција централног *Лазаревоѡ* ЛИКА, који око себе окупља и главне, епизодне и периферне актере, васпостављајући - *личним* опредјељењем за "царство небеско" - по принципу "сви за једног-један за све", свим пјесмама својствено *ѡемајѡско-идејно јединствено* косовске епике.

Не стигавши да му упути ни брзоплети пријекор *ѡѡо издаде цара на Косову* - за разлику од сусрета са *Милутићиним* - Царица Милица у хитњи једва зауставља *Владетѡу Војводу*, што *језди, на дорайѡу на коњу доброме*,

¹¹ Нада Милошевић-Ђорђевић, *КОСОВСКА ЕПИКА*, навођено дјело, стр. 90.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

којега је *ознојио* и у *б'јелу п'јену обукао*. Готово истовјетно замишљен и остварен, као и *Милутинов*, епски изјештај "преживјелог јунака" *Влагејџе Војводе* (далеки "одзив" именом у Косовском боју стварно преживјелог Твртковог војводе Влатка Вуковића), свједочећи о току и исходу *дођађаја*, доноси још мање темељно личне индивидуализације карактера самог јунака; сав усмјерен у средиште, гдје се и окончава ова епска ЕПИЗОДА:

*Та ја прођох кроз Косово равно,
И ја виђех Милош-Обилића:
Он с'ијајаше у пољу Косову,
На бојно се коњље наслонио,
Бојно му се коњље преломило,
Пак на њега Турци навалише,
До сад мислим да је пођинуо;
Ал' не виђех Вука Бранковића,
Не виђех га, не вид'ло га сунце!
Он издаде честитиога кнеза,
Господара и мога и п'вога.*

У једва педесет и три стиха, *сажимањем*, са проведенем типизацијом *ликова*-учесника Боја, садржајни нагласак - очитовано и у смјештању кључне оптужбе на сам завршетак пјесме - извјештаја *Влагејџе Војводе* је на супротстављању два вида - опозитна принципа: јунаштва (*Милоша Обилића*) и издаје (*Вука Бранковића*). Постављени један уз други, као лице и наличје "исте приче", истовремено се и најуже везују за централни Лазарев лик, као два његова "крила" (епска пјесма их је додатно обојицу исходишно изједначила по рангу, ородивши их са кнезом и међусобно, легендарног Милоша као и стварног Вука, женидбом за Лазареве кћери):

*Таг' би Лаза навладао Турке,
Бог убио Вука Бранковића!
Он издаде шасија на Косову;* (Вук, II, 46)

Доследно каталогски проведен, извјештај Владете Војводе доноси у скоро хроничарском исказивању и виши степен емоционалне суздржаности од оног (ионако пригушеног) Милутиновог; а набрајање имена јунака у узастопним Милициним питањима (*Је пођибе... Не виђе ли...*) и одговорима ЕПИЗОДНОГ ЈУНАКА уједно међусобно

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

изједначава витезове на разбојишту у њиховој појединачној и у општој националној судбини, спајајући их идентичном епском радњом али и пјесничким поступком на јединственој мисаоној равни, у пуном тематском и идејном јединству *КОСОВСКЕ ЕПОПЕЈЕ* устројеном преко (разних, а "истих") ЛИКОВА.

Три бојне војводе, Обилић са *побраћимима*, Миланом Топлицом и Иваном Косанчићем, чине уједно обликовани средњовјековни витешки идеал, од времена "записивања" народне повјеснице, све до данас; исказан и здравицом за *славском вечером* - напијањем *злаћним пехаром вина* - бесједом и "чашом" коју диже *Српски кнез Лазаре*.

*Ако ћу је најићи' по љепоји,
Найићу је Косанчић-Ивану;
Ако ћу је најићи' по висини,
Найићу је Тојлици Милану;
Ако ћу је најићи' по јунашћу,
Найићу је војводи Милошу. (Вук, II, 50. III)*

Видимо их, готово идентичне, и у емотивном сјећању *Косовке дјевојке*.

*Красан јунак на овоме свейћу,
Сабља му се по калдрми вуче,
Свилен калџак, оковано перје,
На јунаку коласија азија,
Око враћа свилена марама. (Вук, II, 51)*

а вањска "индивидуализација" Ивана Косанчића (*На руци му бурма поглаћена*) или Милана Топлице (*На руци му копрена од златија*) донесена је утолико да би се иоле "разликовали". Сва тројица - као један - ријешени на једно (*Ево ја' идем појинути душо/ У пашбору честитијога кнеза*), везују се за *Косовку дјевојку*, као кум (Милош), ручни дјевер (Иван) и вјереник (Милан); уједно су бојовали, уједно и скончали по завјету витештва и части:

"У савршеној епској стилизацији, у троструком дословном понављању она евоцира једнакост њихових ликова која у дубљем поетском слоју представља трајно отелотворење јединствене епско-историјске мисли о неприкосновеној националној дужности, као унутрашњем покретачком и незадрживом подстицају, чији су они носиоци"¹².

¹² Н. Милошевић-Ђорђевић, *КОСОВСКА ЕПИКА*, навођено дјело, стр. 107.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Наступајући сложно, као "свјетовно тројство" Лазареве земаљске војске, *Боџом ђобрајцима* - узалудна нада несрећне дјевојке у могућност остваривања интимне среће у трагичном "епском пејзажу" Косовског боја - нестају у злој слутњи: *и одоше ђири војводе бојне... међу она којља бојна, ђонајвиша а и ђонајџушћа*, не раздвајајући се ни у јуначкој погибији:

*Онде ј' ђала крви од јунака
Та доброте коњу до сђремена,
До сђремена и до узенђија,
А јунаку до свилена ђаса,
Онде су ђири сва ђири ђоинула!*

А када у четвром Вуковом "комаду" Косанчић устукне и на час се поколеба пред Милошевом рјешеношћу да испуни завјет (*Да луд ђири си, мио ђобрајциме!*), братски (*Нерођени, као и рођени*) и витешки прихвата да у подвигу подијели "побратимову" судбину, спреман чак и да обмане Лазара у своме извјештају о неизмјерној бројности и снази војске турскога табора (*Сви ми да се у со ђромејнемо/ Не би Турком ручка осолити* напрема Милошевом *Ал' с' можемо с њима ударији,* *И ласно их ђридобити' можемо*): јунаштво и витештво (дубока оданост) се постављају изнад формалне (вањске) вјерности сизерену!

ЕПИЗОДНИ, епски ликови "побратима" (везани за мотив *ухођења* турске војске, Миланово у списима сачуваног предања; Иваново у Вуковим објављеним збиркама) нити су историјске личности, а ни посебно "активни" у пјесничком свијету косовске епопеје. У легенду су ступили да би додатно истакли управо јунаштво истинског хероја-подвижника, Милоша Обилића:

"није толико јунак носилац радње, колико радња носи њега, управљајући не само његовом судбином, него и судбином општом и заједничком, коју деле сви"¹³.

И ликови *Милана Тојлице* и *Ивана Косанчића* сврставају се у јединствени епски тематско-идејни круг протагониста пјесничке "драме" о

¹³ Ц. М. Фоли, "афористички" о лику *Мусића Сђефана*, у: *Уметност и...*, навођено дјело, стр. 17. (Подвлачење наше.)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Косовском боју, чија је незнатна индивидуализација и индивидуална карактеризација у склопу заједничког духа и осјећања; особеног виђења догађаја и личности из народног памћења. У *Косовкиној* евокацији њихових *ликова догађај* се осебујно "са општег плана пренео на судбину појединца, а визија Косовског боја дата је из перспективе несрећне веренице"¹⁴, и тако се уклопила у посвемашњу ЈЕДИНСТВЕНОСТ укупне епопеје.

А у првом кругу тог јуначког свијета, око стожерног лика кнеза Лазара, међу ГЛАВНИМ ЛИКОВИМА, уочљиво се издваја *Милош Обилић*. Истинском хероју такво, почасно мјесто би и припадало (*по јунашћиву*, вели *Српски кнез Лазаре*) само по себи, да није клеветом оспорено. Истовремено, тек "загорчено" оптужбом, оспољава се на дјелу феудални идеал вјерности вазала према господару, оплемењен и идејом жртвовања за народну слободу. Не само да би добио оно што му по људској правди припада (рођењем стечено право *црвенстива* поред угледника, Бранковића и Југовића, тешко би задобио - нужен је херојски подвиг) него и да би спрао љагу са свога часног имена, доказао вјерност владару, али и (уз помоћ побратима) учинио - индивидуализован - *неземаљски* чин жртве на олтару народне слободе, ЛИК *Милоша Обилића* са његовим завјетом-заклетвом и *подвижничким дјелом*, у самом срцу косовске "драме" представља *епско језгро* из кога се обликује догађајно-свијезни склоп укупног епског пјевања о Косовском боју:

*Ја ћу оћих' сјутра у Косово,
И заклаћу Турског цар-Мурајџа,
И сћиху му ноћом под бресте...* (Вук, II, 50. III).

Епски замајак "догађања", несумњиви историјски *догађај* (неименованог подвижника), као и пресудни *легендарни чин* учинили су од

¹⁴ Јелка Ређеп, *БОЈ НА КОСОВУ, историјске личности и догађаји, ликови из предања, мошви* (у бугарштицама и епским песмама кратког стиха), приредили Јелка Ређеп и Раде Михаљчић, "ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА", Београд, 1997. стр. 25.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

лика Милоша Обилића¹⁵ други (скоро равноправан Кнежевом: у предању се, паралелно са Лазаревом образовала и легенда о Милошу¹⁶) симбол "народног памћења" о Косовском боју¹⁷. Знак извјесне "плотске" противтеже владаревом стремљењу ка духовном узнесењу до побједе у вјечном животу *царствија небескога*, Милошев "земаљски" завјет-подвиг ипак није и без христјанизованог призива: *Него сјуйџа мислим у Косову/ За ришћанску вјеру пођинутии.../ А иако ми Бога великога!* Заклетва да ће не само погубити (*заклаиџ Турског цар-Мураиџа*) супарничког и невјерничког владара него да ће му и допасти стопалом за врат (*И сџаћу му ноћом пог ѓреоце*) "јесте важан детаљ хришћанске епске верзије јуначког чина, а у духу 91. Давидовог псалма који пева о једновременој

¹⁵ Иако се суздржано ограђује, Ненад Љубинковић као да помало доводи у сумњу *вјеровање како Милош није боуздана историјска личност*. Његов грб се појављује у грбовнику Охмућевића у XVII веку. Но, података о Милошу има и раније. У ископавањима гробља око цркве св. Петра код Раса пронађен је гроб сина челника Милоша из 1389/90 године. Изнад манастира Милешеве који је у време косовске битке припадао краљу Твртку налази се тврђава Милошевац или Милешевац за коју су путописци XV и XVI века тврдили да је припадала човеку који је на приштинском пољу убио Мурата.../ чињеница да је у Раваници постојао гроб ратника (сачуване крхотине мача) у подножју Лазаревих ногу - сам собом је био довољан повод да настане и да се потом одржава приповест о Лазаревом верном слуги сахрањеном у дну ногу господаревих. Све то скупа било је довољно да допринесе ширењу приче о косовском хероју, Муратовом убици који, да би оповргао клевете и доказао верност владару, одану службу наставља и после смрти". *ОД КОСОВСКЕ БИТКЕ ДО КОСОВСКЕ ЛЕГЕНДЕ*, "Научни састанак слависта у Вукове дане" Београд-Крушевац-Тришћ-Нови Сад, 13-17. 9. 1989, "МСЦ", књ. 19/1, Београд, 1991. стр. 158-159/

¹⁶ Док су у Вуковим косовским песмама Милош и Лазар, као поларитети, били доста јединствени у трансцендентној хероизи, видовдански култ их потпуно разједињује!.../ Ова нова *псеудотрансценденција*, која је накнадно нацалемљена на хришћанску и паганску трансцендентну хероину, представља несумњиво естетичку и хуманистичку деградацију косовског мита". (Миодраг Поповић, *ВИДОВДАН И ЧАСНИ КРСТ*, "СЛОВО ЉУБВЕ", Београд, 1976. стр. 130. Подвлачење наше.) *Милошева легенда* "ближа је народном колективном поимању историје.../ приче о Косовској бици настају на периферији, а песме и предање о кнезу Лазару као светитељу одржавају се око манастира и његових задужбина". (Миодраг Матицки, *ИСТОРИЈА КАО ПРЕДАЊЕ*, "РАД-КПЗ СРБИЈЕ", Београд 1990, стр. 29)

¹⁷ Посебан облик-траг тежње ка "изједначавању" Милоша и Лазара налазимо у (апокрифном!) ширењу светитељског култа Милоша Обилића. Тако, поред већ помињаног хиландарског изображавања лика подвижника као *свјетлог райника* (1803), у околини Ниша - у вријеме уочи коначног ослобођења од Турака - у храму некадашњег манастира Св. Тројице у селу Габровцу (1875) представљени су не само косовски *мученик* већ и косовски *јунак*, са натписом у попрсју *Свјетли Милош Обилић*. У Горњем Матејевцу (1870), уз *дик* у природној величини, који у лијевој руци држи крст а у десној мач у корицама, са орелом око шљема написано је *С(вјетли) Ми(лош) с лијевој стране, а Обилић с десне стране* портрета. У припрати цркве Св. Спаса у Кучевишту (Скопска Црна гора/ Македонија/, највјероватније баш на Видовдан 1874) *живописан* је *дик С(вјетли) Милош Обилић*, као одраз "самониклог светитељског култа". Лазар и Милош осликани су у *народним ношњама* у српском православном манастиру Гомирје у Горском Котару /Хрватска/ (друга половина XVIII вијека). О *свјетлићевском култу* (кефалофор-свети ратник) Обилића, уз преглед извора и литературе, види: Раде Михаљчић, *ЈУНАЦИ КОСОВСКЕ ЛЕГЕНДЕ*, "ВУК КАРАЏИЋ", ПАРАЋИН, 1993. стр. 64-69.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

победи и над физичким и над верским непријатељем"¹⁸. (91. *Ислам* почиње: *.../ док положим непријатеље твоје за подножје ногама твојима/.../*)

Лазаревом ЛИЧНОМ легендарном одређењу и потоњем мученичком узнесењу, ИНДИВИДУАЛИЗОВАНИ јуначки епски акти Милошев допуњује значење: погубљењем душманског владара доказује се не само лично јунаштво и оданост, већ и показује колико је Лазарев "небески" избор начињен свјесно и за ОПШТЕ СПАСЕЊЕ (погибија *Турског цар-Мураиџа* је слутња-знак могуће земаљске побједе на косовском пољу *Сва ће Турска изгинути војска*); и ЛИЧНИ земаљски пораз *све кнежеве војске* преображава се у заједничку, НАЦИОНАЛНУ *духовну* "небеску побједу". Тако и ЛИК Милоша Обилића, почасно издвојен међу ГЛАВНИМ ЛИКОВИМА косовског предања, бива уклопљен у општу тематску и идејну јединственост епске пјесме, устројену око *Кнежевог* ЦЕНТРАЛНОГ ЛИКА: коликогод у легенди бивали доживљавани и као стилизовано паралелни "поларитети", пјесничким виђењем Обилићев јуначки лик и херојско дјело (као и историјски "заклети витез") зависе од свога владара - и "функционално" су подређени Лазаревом епском лику у *"јединственом трансцендентном херојском"*¹⁹.

Мимо Боја, у Вуковим збиркама видимо Милоша као Лазаревог зета (*Милош у Лапчанима*, Вук, II, 37) или "побратима" Марка Краљевића (Вук, II, 38, 39, 40, 42: *Марко Краљевић и вила*, *Марко Краљевић и Љутица Бољдан*, *Сестра Леке Калетићана* и *Марко Краљевић и Вуча Циган*). Док је у циклусу о Марку Краљевићу углавном *споредни лик*

¹⁸ Н. Љубинковић, *ОД КОСОВСКЕ...*, навођено дјело, стр. 158.

¹⁹ Ни већ навођена контроверзна студија, о "разобличавању" *култног и митског*, М. Поповића, *ВИДОВАН И ЧАСНИ КРСТ* (1976) не оспорава ово ЈЕДИНСТВО "у трансцендентној херојској" косовског циклуса Вукових пјесама. Остају спорне ауторове крајње опсервације, по којима "Видовдан постаје симбол крваве, беспштедне освете!.../ У новом култу!.../ долази до унутрашњег раслојавања косовског мита, чиме и поетско уступа место конкретној националној политици". (стр. 130) Као да је и ово облик једне (супротне!) *конкретне националне политике*, која Лазарево одређење за виши живот види "као нешто нестварно, чисто, али истовремено магловито", што "постаје симбол мистичног национализма", а постепеним издвајањем из цјелине предања Милош се тумачи "као осветник Косова, чији нож више нико не скрива. Тако се, под велом виших интереса нације, која се поистовећује с апсолутом и преузима димензије вечности, свара култ по коме је безмало све дозвољено". (*Исти*.)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

(засуђен у тамницу Вуче Ценерала, са "косовским" побратимима, Топлицом и Косанчићем, гдје је у лице ђером ударио/ од образа крви најоччио и прилично беспомоћан; *ђевер* при Марковој грдној прошевини *Росанге*, Милијине *Сесџре Леке Каџеџана*, тек као "друга виолина"; на путу *ђреко красна Мироча џланине*, "попијева" Марку *ради разђовора* или се натпјевава са *вилком Равијојлом*, због чега ће и умал' душу испустити; а и као /скупа са *Рељом Крилаџијем*/ недорастао такмац *Љуџице Бођдана*) у пјесми *Милош у Лаџинима* самостално, у име *Срџског кнез Лазара*, "куџи *хараче*" и задивљује *ђосџоду Лаџинску*, ама допада на *дно у џтамницу*, одакле га тек епски таст избавља.

Иако је и сам, непобитно, *добар јунак* - надбацио је Латинима и задобио опкладу (пребацио буздованом "цркву Димитрију": *Просџи, Боже и бијела црква... Неђу на џе, неђо џреко џебе*) - из невоље (тамнице *Вучине*, заробљеништва *Бођдана Љуџице*, као и од усмрћења *Равијојлином* стријелом, *Марко Краљевић*) избавља га увијек неко други, способнији, вјештији, храбрији, знаменитији! Лазарев *харачлија* и Марков "сапутник" - *ђобраџим*, до Косова изгледа да је највише своје крви пролио не *међан дијелећи* већ као епски сужањ, китећи *сиџне књиђе* по *лисџу харџије* књиђе без *јазије* (*Не џише је, чим се књиђе џишу, Већ је џише крви са образа*); са јуначким особинама, ама далеко од знаног ГЛАВНОГ ЛИКА косовске епопеје (истина, особитог, вилињског/ змајског поријекла²⁰, *ђе је виђен, џе је снажан јунак... џе ј' Милоша кобила родила*, омаловажава га *Сесџра Леке Каџеџана*). Недовољне индивидуализације и изражене карактеризације, изван своје личне УЛОГЕ у Боју и подвижничког испољавања епског ЛИКА, остао би само један из

²⁰ "Поједина племена и народи могу водити порекло од какве животињске специје/.../ то је честа и врло карактеристична ознака *тотемизма*/.../ Милоша Обилића родила је кобила - по једној традицији, а по другој змај". Читав епски *каџалођ змајева*, међу којима је ПРВИ Милош, наведен је у пјесми *Милош Обилић змајски син*. Види: *О животињском поријеклу јунака*, Веселин Чајкановић, *МИТ И РЕЛИГИЈА У СРБА*, приредио Војислав Ђурић, "СКЗ", Београд, 1973, стр. 36-37. (Навод са стр. 36. Подвлачење наше.)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

"строја" *добрих јунака*. "у заједничким авантурама увек у Марковој сенци, Обилић је знатно комплекснији лик"²¹.

Милошева епска биографија оформљава се у више видова, да би му се легендарни ЛИК окрунио и уобличио у предању тек подвижништвом на суђеном пољу Косовскоме, одакле је - повратно - освјетљавао и оне друге епизоде, сижејно неvezане за сржно, епски индивидуализовано језгро:

"Свака новонастала пјесма о личности која је имала изграђен епски персоналитет, говори само о једном догађају из епског дјелокруга те личности, али не доноси ништа суштински ново о главним карактеристикама те личности, о оним особинама због којих је то лице ушло у епiku"²². /.../ "захвалнији је, за књижевну обраду јунак са личном дилемом него јунак који својим подвигом тумачи идеологију којој припада, кога на подвиг опредјељује само идеја"²³. /.../ идеолошка основа средњовјековних списа о косовском боју ситуирана је у пјесме као петрифицирана категорија... одређење према косовском стратешком поразу као духовној побједи имало је у току развитка косовских пјесама снагу *начела*"²⁴.

Образован "уназад", *изнуи́тра*, из саме срчке епског језгра *личности* (индивидуалног "карактера", али и самог *догађаја*) пјеснички лик Милоша Обилића не само да није имао ни "идеолошку" нити икакву личну (унутрашњу) дилему него је дословно - и споља и изнутра - потпуно подређен "начелу" косовске епопеје, будући да је и "ушао у епiku" превасходно као *подвижник*. Подређујући се *начелу* (Лазару!) несумњиво се и свака његова "епизодна" појава првенствено тумачи као комплементарна, па тако и у контроверзним варијантама пјесме *Зиданье Раванице* (Вук, II, 35. и *Ойейи зиданье Раванице*, Вук, II, 36). Као последњи од *све Српске госпoде*, на Лазаревој Слави (*У Крушевицу шанцу шареноме, / Службу служи свейоџ Амосија*) *Сједи Милош доље удно совре, / Милош сједи, нишџа не бесједи*. И, као што *јеванђељски* и бива да "последњи ће бити први" (*Сва госпoда на ноџе усџала, / И часно се кнезу џоклонила*), Милош се у пјесми издваја и епским дјеловањем одваја од *све госпoде*

²¹ С. Самарџија, *О шемајским круџовима и конџинуиџейџу варијанџа*, (стр. 5-39), предговор у: *АНТОЛОГИЈА ЕПСКИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА*, "ПОЛИТИКА-НАРОДНА КЊИГА", Београд, 2005, стр. 15.

²² Новак Килибарда, *ЛЕГЕНДА И ПОЕЗИЈА*, "РАД", Београд, 1976. (стр. 20)

²³ *Исџо дјело*, стр. 32.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

(наравно, уз пуно поштовање "дворске етикеције", како вазалу или "заклетом витезу" и приличи, кад бијаше ослонљен и почастован *златином кућом вина* - као што ће бити и уочи Боја, за *кнежевом вечером* - *Скочи Милош од земље на ноге, / Скиде с главе самур и чепенке / Па је часно кнеза подворио*):

*Прими Милош златну кућу вина,
Не тије је, поче бесједиши:
"Бала, кнеже, на бесједи твојој!
Што ти хоћеш задужбину градиш'
Време није, није може бити;
Узми, кнеже, књиже царстване,
Те ти гледај, што нам књиже кажу:
Насијало је пошведње вријеме,
Хоће Турци царство преузети,
Хоће Турци брзо царовати;
Обориће наше задужбине,
Обориће наше намасије..."*

Истинољубивост и "прозорљивост", али највише врхунска оданост владару (обликовани и из накнадне *ејске истине* "народног памћења" о догађајима и личностима), по цијену изопштења од *све Српске Господе*. ЈУНАК "јуначким чојством" брани ЛИК свог владара од *личности* (слабости, гордости и неразумности) самог владара! Мудрост народног јунака, најнижег по рангу, која се супротставља Лазаревој (владарској) вољи - ето новог парадокса - није непослушност него, сасвим супротно, врхунска витешка оданост; дубока (духовна) и истинска вјерност *идеализованом владару*, чији се ненарушиви ауторитет противрјечношћу не оспорава него додатно утврђује. Credo quia absurdum est?

Пошведње вријеме као епска пријетња - изведена у овој пјесми (записаној од старца Рашка) из замисли предстојећих турских освајања као "Страшног суда", а у *Женидби кнеза Лазара* (Вук, II, 32) као последица моралног пада - "повезује несреће у породичном животу са природним пошастима и судбоносним тренуцима српске средњовјековне историје" и успоставља *имагинативно јединство овог ејског јејзажа*

²⁴ *Истио дјело*, стр. 50. (Подвлачење наше.)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

миџских и њредџурских времена, дајући им "изразито апокалиптично значење"²⁵, посебно у другој варијанти *Зигања Раванице*. Анонимни Вуков пјевач из Рудничке нахије, поред разуђеног навођења бројних манастира даје и развијен КАТАЛОГ ЈУНАКА²⁶, Лазаревих званица на *собейу* у *Крушевицу*.

*Ни ко вели: Јестје њако, царе;
 Ни ко вели: Није њако царе.
 Ниско сједи Милош Обилићу,
 Ниско сједи, ал' добро бесједи:
 "Можеш, царе, и у руци њи је;
 Ал' њако ми Божа великога!
 Ту њи нема њрилике за цркву;
 Насџануће њошљедње вријеме...*

Иако се вјешто и промуђурно (дипломатски "лукаво", *Можеш, царе, и у руци њи је*) клања Лазаревој оспољеној моћи, Милош се - издвојен, индивидуализован - не само одлучно и оштро супротставља владареву гордој намјери да се задужбина гради у злату и драгом камењу (*Нек се сјаје, нек' се моје знаје*) већ се ЈЕДИНИ међу "елитом", иако ниско сједи, и оглашава:

"Ово наговјештава - између осталог - какав смисао за хумор мора да развија частан човјек на слабијој страни. Он може себи приуштити једино ону врсту ироније која се бар наизглед обрачунава с бескорисношћу сваког аргумента и мудрости у стварима у којима овоземаљска сила има последњу ријеч"²⁷.

Права "морална драма" (јунак са личном *дилемом* је привлачнији за "књижевну обраду" епског лика!) развија се кад Обилић одлучи да обмане Лазара и не изврши цареву наређење да *објеси девет љуговина*.

*И увайи сџара Југ-Богдана,
 И на муке удари га њеишке:
 Извади му обје очи чарне,
 Повади му клијешџима зубе,
 Извади му језик на вилише,
 Рас' јеиш га на чеџири сџране,*

²⁵ С. Кољевић, *ПОСТАЊЕ ЕПА*, навођено дјело, стр. 106. (Курзив наш.)

²⁶ Поред царице Милице, (*а до служе* Божицара!) Вука Бранковића, Милоша Обилића и "побратима", Ивана Косанчића и Милана Топлице, Југ Богдана, Бановић Страхиње и Стефана Мусића, на *собейу* су: од Коњица Ивко, од Омоља Живко, *браћа Миличина* (Петар и Никола, *а најмлађи нејаки Момир*), Кучанина Јово, Петар Браничевац и *осџала госџода*, а у пјесми се јављају и *Раге Неимар* и *Реља Крилаџи*.

²⁷ С. Кољевић, *ПОСТАЊЕ ЕПА*, навођено дјело, стр. 145.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Објеси га о четвори гране...

Остављајући по страни²⁸ одступања од традиционалног виђења ликова у пјесми-варијанти *Зигање Раванице* и "од основног тока косовске епике"²⁹, нагласимо њену досљедност у индивидуализацији лика Милоша Обилића, не само као издвојеног-јединог који се супротставља владару, нити као пуког "видиоца" будућности *пошљедњеџ времена*, ни као мудрог савјетника о грађењу задужбина за вјечност (*Од камена, ником ни камена*) него и као високоморалног, двоструког СПАСИОЦА. На сужејном плану пјесме Милош избавља Југовиће, али посредно спасава и "царев" идеализовани лик од грдног огрешења, (на укупном мисаоно-садржајном нивоу) створену Лазареву духовно-идејну слику: СПАСАВА начело!

У Рашковом *Зигању Раванице* - "краћа, 'чистија', 'побожнија'"³⁰ - јунак је Кнеза рјечју "окренуо", до захвалности (*Вала шебе, војвода Милошу... Истина је, како што говориш*); а у варијанти непознатог пјевача *на ријечима* ("он само мијења одлуку - не и своју природу"³¹):

*Да ће држим поред своје главе,
Да ће раним медом и шећером,
Да ће појим вином и ракијом,
Да облачим свилом и какивом;
Кад би било по реду мријетти,
На шебе би осјануло царство.*

"Унутрашња илустрација" епског издвајања јунака Милоша Обилића међу ГЛАВНИМ ЛИКОВИМА Вукових пјесама о Косовском боју свједочи о "признавању" успостављеног "паритета" према лику кнеза Лазара, готово на истој равни (*Да ће држим поред своје главе... На шебе би осјануло царство*). Ипак, снага *начела* (*Кад би било по реду мријетти*) доводи их у изходни положај, однос надређеног и подређеног, чиме се, и на овом *контроверзном примјеру* поново исказује константно (чак и у разноликим "епизодама") тематско-идејно јединство укупне косовске епопеје.

²⁸ Више о овој пјесми доцније, кроз сагледавање *портрета* ЛИКОВА Југовића и (посебно) Лазара.

²⁹ Н. Милошевић-Ђорђевић, *КОСОВСКА ЕПИКА*, навођено дјело, стр. 40.

³⁰ С. Кољевић, *ПОСТАВЉЕ ЕПА*, навођено дјело, стр. 144.

³¹ *Истио дјело*, стр. 146.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

А *констатација* је и *издаја* Вука Бранковића. Мимо епске издаје лик кнежевог зета као да и не постоји, мада међу ГЛАВНИМ ЛИКОВИМА; присутан (*Кнежева вечера, Зиданье Раванице, Служа Милутиин и Владеица Војвода*) у мјери у којој је присутно (накладно) "народно памћење" о поразу на Косову. Вук није (само) "издајник" - *Бранковић* је издаја сама!

У објављеном Вуковом "косовском циклусу", првак *по господарству, Вуче Бранковићу* само је "физички" присутан (на Лазаревој Слави, и на *кнежевој вечери* уочи Боја), или се о њему "извјештава" (*Служа Милутиин, Владеица Војвода*); без *личне карактеризације* епским поступцима или говором. Издаја је епски почетак и легендарни крај Бранковићеве "биографије". Необјављени Вукови "рукописи" (*Кнез Лазар и Вук Бранковић*, 29; *О Боју косовском*, 30; *Стево Лазаревић и цар Бајазит*, 33) и други записи (*Петрановић, Цар Лазар и војвода Милош, Пројаси царска српскога*) доносе *лик* омиљеног *издајника* и "у радњи", *твору и звору*.

*А Бранковић Вук проговара:
Господине кнеже Лазаре,
Ја л' ти жао изгубиши икак соколове?!.../
/.../ Све ће ово Милош умривити,
На Косову све ће сараниши!* (Вук, Н, II, 30)³²

Иако је и овдје "по угледу" *први до цара*, клевета и епског *уходу* (Топлицу *Милана*, који је у пјесми и Лазарев *рођени кум*), у сагласју са омиљом на Милоша и Вуковим карактером "издајника" (*а с Турцима о издаји ради*):

*Кога посла на Косово равно,
Милошева љубовника право?!.../
Милана ће Милош научити -
Неће казати како је код цара
Већ казати ће ишо му Милош каже...*

³² Словом "Н" означавамо *необјављене рукописе* Вука Стефановића Караџића, *СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ...*, навођено дјело; римска цифра је ознака *друге књиже*, а арапска редног броја пјесме.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

На "кнежевој вечери" непосредно опада Обилића (*Кнеже Лазо, лејти соколова, Ал' међ' њима има у тирези/ Који ради све да сарани!*) покушавајући да љагу и жиг издаје веже за Милоша, као *вјеру и невјеру*.

*Него хоће Милош цару ускочићи,
Веру ће своју данас оставићи,
Турску ће веру данас приваћићи,
Неће дајти кнезу прославићи!
Милош је мене ојдао
Код нашег господина кнеза,
Ојдао сам био од колена кнезу,
Најнижији сам седео у тирези,
Од срамоте нисам смео по господи погледаћи...*

Припремљена ранијим Вуковим дјеловањем, сама *издаја* се на бојном пољу "одвија" у сведеним стиховима; након узвика *Браћо, ајде да бежимо*.

*Вук побегне на Голеш-планину,
Вук побегне и одведе војску
И издаде господина кнеза!.../
Он с мачем обусиљава војску;
Војска виче, хоће у Косово,
А Бранковић с оштрим мачем трећи -
"Који пође одсећ' ћу му главу!"*

Пјесма *Цар Лазар и војвода Милош* (Петрановић, II, 18) доноси и "прије Косова" негативно карактерисан епски лик злог Вука Бранковића (*и до њега седам Бранковића* - митских "седам зала" - гусларски одјек омрзнуте великашке породице) у супарништву према Милошу Обилићу:

*"Види царе, твоје синаре службе
Нико теби оштријеваћи не см'је.
Осим Милош у цареву двору;
Ако ћеш ти мене послушаћи,
Ти ћеш њега суица објесићи
У Крушевцу пред бијелом црквом".*

А епска прича о издаји Вука Бранковића своди се крају према коме је и стремила од самог исходишта, (индивидуализованом) *кнежевом клејвом*.

*Поче кнеже сузе проливаћи,
Бранковића Вука проклињаћи:
"Бранковићу, жив је Бог убио,
Проклећ био од данас до века,
Тебе клео сав народ ришћански
Док је сунца и јасна месеца!"*

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Клетва је *проклејџоме Вуку невернику* "досудила" - *ишџо су рекли, оно му се сџекло* - казну епске правде; у пјесми *Сџево Лазаревић и цар Бајазитџи* (Вук, II, 33) долази му главе Лазарев син (Стефан, *Сџево*, историјски и "епски" наслџедник):

*Ал' џа Сџево мудро џрихџџирио,
Будзованом у џлаву зџодио;
Ту се сконџа Бранковићу Вуче,
Платџу доби од своје невере.*

Истовјетну судбину (*оџкинуџџе са рамена џлаве*) ИЗДАЈНИК ће "доживјети" и у пјесмама *Високи Сџеван и цар Бајазитџи*, *Високи Сџеван и цар Бојадин* и *Високи Сџеван и Вук Бранковић* (Петрановић, II, 27, 28. и 29)³³, чиме је изнова потврђено да се сва епска негативна карактеризација (злобног) Вука Бранковића исказује његовом издајом, или веже за издају; што коначно "увиђају" и *мајка и сесџџирица/ Бранковића неверноџ Вука*, и саме га "додатно" проклињуџи: *Шџо с' џџражио, мало си добио!* (Вук, II, 33).

"Просторно" и осебујно индивидуализованом карактеризацијом незнатно заступљен у "косовском циклусу", ЛИК епског издајника Вука Бранковића идејним значајем чина који му се приписује представља "срце легенде и пјесама": *џуслар је можда био џоџово у џраву; јер ако Вук Бранковић и није издао кнеза Лазара џоком биџке, он је свакако искорисџџио џџурску џобједу за своје себичне џџеве*³⁴. Иако сасвим супротан по смислу, и моменат (Вукове) *издаје* се указује са једнаким одклоном на скали интензитета попут (Милошевог) *џодвиџа*, као главни

³³ Примјере из Вукових *необјављених рукоџиса* и других записа (Петрановић), користимо изузетно, да бисмо "из пјесме" показали КАРАКТЕРИЗАЦИЈУ лика Вука Бранковића као ИЗДАЈНИКА, будући да Вукове објављене пјесме *косовскоџ циклуса* изузев (номенклатуре) помињања Бранковићевог ЛИКА и саме *издаје*, не доносе оспољену његову индивидуалну карактеризацију.

³⁴ С. Кољевић, *ПОСТАЊЕ ЕПА*, стр. 155. (Курзив наш.) О ИЗДАЈИ Вука Бранковића, види: И. Божић, *Неверсџџо Вука Бранковића*, у: Зборнику научног скупа у Крушевцу 4-9. октобра 1971, *О КНЕЗУ ЛАЗАРУ*, "ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ", Београд, 1975. (стр. 223-239); Јелка Ређеп: *Издаја и слобода - моџџив издаје на Косову*, у *КОСОВО У УСМЕНОЈ И СРЕДЊОВЕКОВНОЈ КЊИЖЕВНОСТИ*, Крушевац, 1989. (стр. 71-78); Љубомир Зуковић: *Још једном о издаји Вука Бранковића*, Научни скуп слависта у Вукове дане, књ. 19/1, Београд, 1991. (стр. 319-325); Момчило Спремић, *Косовска биџка-џроблем издаје*, зборник радова *КОСОВСКА БИТКА И ЊЕНЕ ПОСЛЕДИЦЕ*, Београд, 1991. (стр. 35-47)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

драмски елементи у легенди (*опадајући ипак великог јунака и родољуба какав се показао Милош, то оствари значи издајнички постојајући*³⁵):

"Наспрам споредних и епизодних јунака, главни актери Косовског боја континуирано се развијају у опозицији клеветник-оклеветани, издајник-подвижник [...] док је Вуково традиционално издајство сузило његов епски живот на теме клеветништва и невере, Милошев лик је знатно развијенији"³⁶.

Упркос личном јунаштву и подвижништву епски, легендарни и стварни "пораз" се нису могли избјећи због неслоге³⁷ и издаје³⁸; "трагичка кривица" (*и без кривице - крив*), казна за огрешење других, сручује се на невиног Цара, чиме он постаје "христолики великомученик и искупитељ туђих гријеха"³⁹. А тиме се, непосредно, наново воспоставља упућеност ликова свих актера, њихових епских "биографија", *догађаја* и поступака (ПЕРИФЕРНИХ, ЕПИЗОДНИХ или ГЛАВНИХ), на ЦЕНТРАЛНИ ЛИК епских пјесама о Косовском боју, кнеза Лазара.

(Наставак у наредном броју: КНЕЗ ЛАЗАР-СВЕТИ СРПСКИ ЦАР И ЊЕГОВА ЕПСКА ТАЗБИНА У ВУКОВОМ "КОСОВСКОМ ЦИКЛУСУ" НАРОДНИХ ПЈЕСАМА)

НАПОМЕНА: Текст *Ликови епских јунака у Вуковом "Косовском циклусу"* је дио студије-докторске дисертације Бранка Брђанина под насловом *ЕПСКИ ЈУНАЦИ ВУКОВИХ НАРОДНИХ ПЈЕСАМА О КОСОВСКОМ БОЈУ КАО ЛИКОВИ НОВЕ СРПСКЕ ИСТОРИЈСКЕ ДРАМЕ*, одбрањене на Филозофском факултету Универзитета у Бањој Луци, 29. 09. 2006. године. Скраћења и опрему текста извршио је аутор.

³⁵ В. Ђурић, *СРПСКОХРВАТСКА...*, навођено дјело, стр. 46. У пјесми (29) *Кнез Лазар и Вук Бранковић*, из Вукових *необјављених рукописа* /навођено дјело / директно опада и самога Лазара: *Што ти јасени коња краденога*, а у пјесми (30) *О боју косовском*, *предлаже да се с Турци умиримо! И да дамо ишћу Турци*, стихови 262-263, *А с Турцима о издаји ради* (стих 68) и *одговара Србе од Боја* (стихови 405-420)...

³⁶ С. Самарџија, *О шемајским круговима...*, навођено дјело, стр. 15.

³⁷ "После косовске битке познати су сукоби и зајевце Вукове са Николом Горјанским Млаћим. Свађа је дакле било. Због тога што су неки зетови са војскама изостали из косовског боја - последице боја су и биле неповољније. Временом је, а падом српске деспотовине посебно, стасало уверење да је свађа зетова (неименованих) крива за све оно што је Србију снашло у петнаестом веку". (Н. Љубинковић, *ОД КОСОВСКЕ БИТКЕ ДО КОСОВСКЕ ЛЕГЕНДЕ*, навођено дјело, стр. 156-157)

³⁸ "Имајући у виду процес исламизације и такорећи непрекидно осипање сународника, мотив издаје развио се из друштвене потребе, из историјске нужности. Њиме се у крајњој линији тражио излаз из оновремене стварности. Тако је не само мотив јунаштва већ и мотив издаје, као саставни део политичког програма, подстицао и опредељивао оновременике. На тај начин је *косовска легенда* прерасла у *косовску идеологију*". (Р. Михаљчић, *БОЈ НА КОСОВУ*, навођено дјело, стр. 21. Подвлачење наше.)

³⁹ С. Кољевић, *ЛОСТАЊЕ ЕПА*, навођено дјело, стр. 156.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Дјевојке из Ражњева

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Мошав с Мајевине - уцера

Ћазивања и записи (грађа)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

У СВЈЕТСКОЈ ЕЛИТИ

Видовданска трка (Vidovdan Road Race) се већ низ година, на приједлог АС БиХ, налази на свим релевантним међународним атлетским календарима (пуноправни чланови АИМС – Свјетска федерација трка и маратона, такмичење са званичних календара ИААФ – Свјетска атлетска федерација и ЕАА – Европска атлетска федерација) и календару такмичења Атлетског савеза БиХ и календару такмичења АС Републике Српске као отворено првенство БиХ и РС.

Откад има међународни карактер, последњих шест година, на њој је учествовало око 23.000 атлетичара, највећим бројем дјеце школског узраста из Брчког, затим из десетина држава са свих континената, а посебно напомињемо да на Трци редовно учествују такмичари свих категорија из цијеле БиХ (сви клубови чланови АС БиХ) и из свих држава бивше Југославије. У стручном смислу њу пројектују и реализују атлетски радници са простора цијеле БиХ, земаља у окружењу (Србија, Хрватска и Словенија, Мађарска), те из Пољске и Велике Британије, а успјели смо за веома кратко вријеме да изградимо и едукујемо и значајан број властитих кадрова, што сматрамо посебним успјехом.

Прошле године, кроз циљ је прошло укупно 5.860 учесника, највише из дистрикта Брчко (око 3.800), и то припадника свих народа који живе на простору Дистрикта, а по процјенама Трку је пратило преко 15.000 гледалаца.

На свим свјетским календарима

Стаза Видовданске трке за сениорске конкуренције на 10.000 метара испуњава, према прописима АИМС и ИААФ, све услове и посједује одговарајућу лиценцу за то. Званично, то је једна од најбољих и најбржих стаза, што потврђује и чињеница да је овдје протеклих година оборено неколико националних рекорда, а остварено је и неколико врхунских резултата.

Видовданска трка по квалитету организације и учесника, масовности и рејтингу сигурно представља највећу сталну спортску манифестацију на овим просторима, а једина је манифестација тог типа и ранга на међународним календарима из Босне и Херцеговине.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Видовданска трка је обезбиједила завидан статус на међународном плану, и по њој смо препознатљиви атлетској и спортској јавности у цијелом свијету. У прилог томе иду бројни позиви организаторима Трке са свих континената и велико интересовање и атлетичара и атлетских радника да дођу на Трку. Стручни тим Видовданске трке, захваљујући њеном међународном рејтингу, има право пуноправног гласа за избор најбољег атлетичара и атлетичарке у свијету у организацији AIMS-а.

Значајну пажњу посвећују јој и медији, посебно с простора БиХ и околних држава, као и из земаља из којих долазе учесници, те званична гласила међународних атлетских асоцијација и многи листови којима је тематика спорт и здрав живот.

Слика са Видовданске трке у Брчком је приказана на неколико десетина националних телевизија на свим континентима, што је сврстава у категорију глобалних спортских догађања.

Нема значајнијег града у најразвијенијим земљама свијета који не покушава да успостави овакву манифестацију. То се ради из више разлога: прије свега ради промоције спорта, дружења људи, пружања прилике за промоцију привредних могућности и слања позитивне слике о себи у свијет. Зато је конкуренција за опстанак овакве манифестације на календарима веома општа. Уосталом, све је теже добити мјесто у глобалном медијском простору како би се постигли ти циљеви.

Име и на скулптури за вјечност

Заједно са Свјетском федерацијом трка и маратона организатор Видовданске трке је ушао у пројекат организације више пропратних манифестација, посебно сајма **Sportexpo** на коме могу излагати спонзори, медијски покровитељи и представници других трка и маратона из свијета, као и представници националних култура.

Ове године очекује се долазак великог броја гостију из цијелог свијета, посебно руководства AIMS-а, представника других трка и маратона, новинара и ТВ екипа, спортиста, спортских радника и спортских туриста. Поред хотела у Брчком, очекујемо да ће бити попуњени капацитети и у околним мјестима и градовима.

Знак и име Видовданске трке ће поводом одржавања 16. конгреса и поводом јубилеја AIMS бити уклесано на посебној скулптури која ће трајно бити изложена на централном тргу у кинеском граду

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Ксиамен, познатијем као „Врт на мору“, највећем кинеском мон-денском љетовалишту, а у протоколу постављања и откривања те скулптуре присуствоваће и представници Видовданске трке.

Организатор Видовданске трке има уговоре (посредством AIMS) са око 150 највећих градова свијета који отварају врата прије свега културној, спортој и привредној сарадњи, што представља сјајан простор свим културним, спортским и привредним посленицима да искористе ту шансу, а и Брчацима да у своме граду добију прилику да завире у културне традиције других народа.

Традиционални покровитељ Видовданске трке је Влада Републике Српске, а као манифестацију од значаја за БиХ и манифестацију која промовише БиХ у свијету финансијски подржавају Влада дистрикта Брчко и Савјет министара БиХ.

Боро Ђурђевић

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Васо Мркоњић

Петар Васић

МАЈСТОР ЗА ДВОЈНИЦЕ

Вриједило је отићи у Врањак. Одавно сам се спремао да посјетим тог чувеног мајстора за двојнице, можда јединог у цијелом овом крају. Гдје год и кога год упитам зна ли за некога ко још увијек прави добре двојнице добијем негативан одговор. Али сам коначно добио и прави одговор: Па то ти је Васо Мркоњић из Врањака код Модриче. Релативно брзо сам се одлучио и захваљујући лијепом јесењем дану стигао у Врањак право пред кућу Васе Мркоњића.

Припремајући се за посјету тражио сам неке податке о настанку имена села које је смјештено на десној обали ријеке Босне поред пута Добој - Модрича, а на падинама планине Требаве. Нашао сам три претпоставке: по првој, мјесто доби име због мноштва враних коња који су пасли бујну траву на овдашњим ливадама; по другој, село се назва по бројним јатима врана које су се сакупљале и гнијездиле у подтребавским шумарцима и по трећој, Врањак доби име по досељеницима из Врања. Нисам се даље бавио тиме јер за озбиљније доказивање поријекла имена овог живописног модричког села нужно је провести стручно истраживање.

Мој циљ је био да од Васе, који је уз то и изврстан свирач на двојницама, добијем причу о његовој мајсторији, о томе како је почео да се бави тим послом, и другим животним догодовштинама, као и да на свој диктафон снимим његову свирку. Занимљиво ми је било и његово презиме па смо и о томе разговарали.

Васу Мркоњића, осамдесеттргодишњака, нашао сам испред његове куће. На дрвљанику је нешто дјелао. У ствари, како ми рече, неки човјек је од њега давно купио двојнице па су пукле код писка, зато сад Васо покушава да их поправи. Након мога представљања и међусобног упознавања, брзо смо успоставили дијалог као стари знанци.

- Пошто су двојнице?
- Сто марака или педесет, зависи какве хоћеш!
- Од ког дрвета их правите?
- Шљивово дрво!
- Све су од шљивовог дрвета?
- Па има их од дудовине и другог дрвета, али ја углавном правим

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

од старог сувог шљивовог дрвета.

-Када сте почели да се бавите тим послом?

- Од 1951. године!

-А дотле сте само свирали двојнице?

- Свирао ја, имао сам своје момачке. К'о кад сам био млад. Онда

је умро Јелисија Љељић који је до тада правио. У оном тамо потоку, под онијем брдом тамо (показује руком). Његова дјеца нису могла да направе двојнице, кажу да су покушавали па не могу. Један је човјек дошао, одмах по Јелисијиној смрти и затражио од синова да му дају алат. Ја нисам хтио да тражим док не прође жалост, нема смисла. Е, тај што је однио није могао никако да направи двојнице да му свирају. Направи он, ал' неће да свирају. Зато он лијепо врати алат, а није био ни платио док не испроба. Онда сам ја отишао и погодио се са синовима Јелисијиним да ми продају. И ја сам купио на рескир, јер нисам ни ја знао правити. Купио сам комплетан алат, за новац који сам добио кад сам продао сто кила сувих шљива и једну козу.

-Шта све сачињава алат за прављење двојница?

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

- Све ћу ја казати. Кад би то, рецимо, човјек нашао на путу поједине ове алатке гурнуо би ногом у страну јер за њега то не би било ништа. Види, ово ја зовем зумба, њом резбарим и дотјерујем, а овим сврдлом бушим одсјечене комаде дрвета, као што је овај. Било је ту преко тридесет различитих ствари, све ми то треба, ако фали једна алатка ја не могу да направим добре двојнице. Ово је глијеце!

И Васо пажљиво рукама пребуре по изнесеном алату с којим се дружи више од пет деценија, а ту су: ситна длијета, ножићи правих и закривљених сјечива, тестерице, бургије, шила, мали чекићи, па има и оловака. Сав тај прецизни алат помогао је да мајстор, боље рећи умјетник, Васо Мркоњић вјештим рукама, како сам процјењује, до данас направи преко пет хиљада двојница. Чак прецизно каже: - Пет хиљада и тридесет седам комада!

Његове руке, иако остарјеле, не дрхте и Васо ће, ако Бог да, још много људи да обрадује својим производима, а и свирком, наравно.

- Јесу ли све двојнице које сте направили биле лијеве?

- Било је и десних!

Лијеве двојнице имају четири рунице на лијевој страни, а три на десној, док десне имају обрнут распоред руница. Васо објашњава да

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

се овдје претежно свирају двојнице које су лијеве, али није то правило. Он тврди да то зависи од тога какве је ко почео да свира прве двојнице, било да су лијеве или десне, он увијек такве и тражи да купи. Зато Васо у својој торби има и једне и друге.

Торба је и данас пуна само Васо Мркоњић више не хода даље од куће да би продавао своје производе.

- Ја сам то носио свуда гдје су били зборови, гдје је коло играло. Носио сам на сваки вашар. Имамо ми једно брдо зове се Дуге Њиве, то је историјско мјесто и сваке године кад је светац Огњена Марија ту буде народно весеље. Дођу ту и млади и стари чак од Београда, са свих страна, јер то је чувено борбено мјесто. Ту смо ратовали са сваким ко је ударио на нас.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Натоварим ја овај свој пун торбак на леђа. Отворим његов капак и виде се двојнице, а успут и свирам. Онда ме људи заустављају, пробају и купују. Вичу ми:- Еј, мајсторе, продајеш ли ти то? - Продајем! Онда почну да бирају. Већином изаберу сами себи, а некеме и ја одаберем, ако није вјешт. Сада су ми ноге остариле, имам осамдесет и три године и више не ходам.

Васо није сам. Истина, баба му је умрла прије шест година. С њим у кући живи син Драган са супругом и кћерком Николином. Васо каже: - Добила је име по покојној баби Николији, знаш, рођена на Никољдан.

Има још једног сина који је такође ожењен и живи у својој кући коју је направио у дијелу Врањака ближе ријеци Босни, у пољу.

На крају смо разговарали и о поријеклу презимена Мркоњић. По првој верзији, прича Васо, ријеч је о насљедницима Петра Мркоњића који је војсковао по Босни. Али има и друга по којој родослов Мркоњића потиче чак од Котроманића. За сигурнију тврдњу о поријеклу фамилије Мркоњић у Врањаку, опет, треба више стручног и студиозног рада.

Васо је, поред изношења предмета које користи у изради двојница и приче о својој мајсторији, за своју и нашу душу одсвирао најљепше старинске мелодије на својим двојницама, било је и оних које је свирао дјевојкама кад је ишао на прела и сијела.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

*Мирко Трифковић***Ајдучка крв**

Како је навијек сваки крај ове Несрећнице био прича за себе, тако је и Смолућа вазда имала своје обичаје, приче и анегдоте.

У Смолући није било фамилије која није поред свог презимена носила и преименак по коме су се, по неписаном правилу, разазнавали и именовали, неки уз љутњу при ословљавању, а неки опет с поносом говорећи о коријену преименка.

У историјским списима може се наћи да се Смолућа као насељено мјесто, смјештена између двије планинске љепотице — Озрена и Мајевице — спомиње још у вријеме Сребреничке бановине.

Успоставом Зворничког кадилука потпала је под његову управу и водила се као Смолућка нахија.

Неке давне године осамнаестог вијека, носећи терет хајдучке крви, а како би живу главу сачували, у Смолућку нахију из Озренске пребјегоше Трифковићи.

Према казивању дједа Мирка Димитријевог Трифковића, који се родио далеке хиљаду девесто тринаесте и који је бистрог ума и енциклопедијског знања у својој деведесетој години механичком прецизношћу причао о људима и догађајима, Трифковићи који су здравим животом живјели могли су лако до стоте добацити, а и памћење их је добро служило.

Према дједовој причи коју је чуо од свог оца, бијаше у Трифковићима један хајдук, Јово, кога је народ прозвао Ајдук.

Трифковићи су вазда били радни, богати и поштени али турски зулум натјера Јову да се одметне у хајдуке. Причало се каже дјед да је и харамбаша био. Једне јесени када су Турци купећи харач потпуно похарали насеља на питомим обронцима Озрена, уз ријеку Спречу, данашња села Пурачић, Сижје, Кртова, Деветак и Дубошница, изађе пред њих Јово са својом

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

четом. Причао је народ да је Спреча од крви надошла. Желећи да казне харачлије за пљачкање, силовања и убиства, хајдуци се нису у борби штедјели, па су многи с тешким ранама из боја изашли. Међу њима и Јово који је остао без једног ува. Ожиљке по тијелу могао је хаљинама сакрити али због ува је морао пребјећи у Смолућку нахију. А народ ко народ, иако страхујући од његове пријеске нарави, крадом га прозва чулави, а све смолућке Трифковиће Чулановићи.

Али, наставља своју причу дјед, Трифковићи добише још један надимак. Главни актер у настајању овог преименка био је сам дјед Мирко. Прича дјед да им је један дио имања био веома осунчан и да је све што су ту сијали добро напредовало. Домаћини су били срећни због тога, али ни комшијска стока и живина није показивала мање интересовања. Иако је поврх њиве била густа ограда, а и комшије су надгледале ситнију стоку, живина се знала почастити у Страни Трифковића. Извршавајући своју обавезу да нахрани стоку на јаслама, крене дјед Мирко, тада шеснаестогодишњак, да у поврћу нажање коштана. А тамо у купусу комшијске бибе, кљуцају ли кљуцају и не узбуђују се много због галаме младог Мирка. Љут због штете и бибије равнодушности на његове повике, потегну он срп од кога страда једна биба. Комшиница, баба Пера, која је била задужена да бибе чува од лисица и зијана, гледајући све то повика на Мирка: шицо, шицмане! Када хоћемо рећи да је неко нешто добро урадио, кажемо да је прави шицо, а сам глагол шицати народ овог краја користи умјесто израза гађати, нишанити у мету. Од тога дана Мирко Димитријин, поред онога Чулановић, доби и надимак Шицман који у наслєдство добише и његови потомци. И дједа и његово потомство само су ријетки, веома храбри или присни, смјели ословити надимцима. Трифковићи су као и предак Јово поштени. Али због неправде и изазивања ови мирни брђани постану пријеки и тешке руке.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

*Живан Ђурић***СВЕ НАШЕ КУГЕ**

За крштење двадесетогодишњег младића плаћено 100 динара. За другог речено 40, младић понио 60, а на крају тражено 80 динара за крштење. Зашто нас нема 27 милиона? Све су то реченице или написи из наше штампе (београдске). Питање наше бројности често се поставља. Одговори се своде, углавном, на то да су Срби вијековима гинули за слободу, јер су се нашли у таквим географским и историјским околностима. Неки то сматрају као нашу неумјереност и неодмјереност. Кажу, нисмо се морали свугдје "подметати" и храбро гинути, и да би се, бар сада, могли другачије понашати. Ја бих рекао мало другачије: да нисмо толико и тако гинули, не би нас уопште било на овим просторима. "Упали" смо међу бројније и јаче, на земљу која сваком треба и сигурно је да је нисмо бранили не би нас ни било. Ту би се налазили Мађари, Латини, Турци (не муслимани - ни њих не би било) у чијим би уџбеницима писало да су ту некад давно живјели Срби који су нестали - били би асимилирани.

Овај вид нашег нестајања кроз вијекове назвао бих "црна куга".

Друга тзв. "бијела куга" - низак прираштај, не множимо се. Жалосно је што се о "бијелој куги" говори, јер то данас, у планетарним оквирима, и није проблем. Управо је обрнуто. Многе земље (Кина, Индија, Африка и др.) боре се да зауставе демографску експлозију, која је, прије свега, економски проблем. Има нас већ преко 5,5 милијарди на Земљи и то је сасвим довољно. Да није "црне куге" о "бијелој" се, вјероватно, не би ни говорило. Од досељена живимо у окружењу које рачуна с бројем (с чопором), с процентима (и извикују: кад нас буде 50,1% ми ћемо...) и није нам лако. Та опасност се надвила и сада, на прагу 21. вијека и то, замислите, све у име цивилизације.

Трећа околност, којој дајем име "сива куга", која нас смањује је насилно одрођавање, одкрштавање и прекрштавање, посебно "одливање" путем мјешовитих бракова.

Налазимо се између двије свјетске религије које нас више од 1000 година држе у "сендвичу", чупкају нас и притишћу. Чести ратови и повремене порази доводили су до насилног одрођавања

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

дијела нашег народа. Бројчано смо слабили и стицали љутог непријатеља, који нам је доносио често "црну кугу". Тај процес се одвија и сада и настоји се убрзати - што је и један од узрока рата који се води.

"Сива куга" је нарочито изражена "преливањем" путем мјешовитих бракова. Живећи у мјешовитој средини, хтјели ми или не хтјели, мијешали смо се. У мјешовитим браковима се, углавном, рађају (слободна процјена 90%) припадници другог народа - вјере без обзира на пол супружника.

За тако нешто постоји више разлога. Један је и претјерано чистунство у православљу - српству. То је добро, али нисам сигуран да је и најбоље. Скоро четвртина популације је била у мјешовитим браковима. Из тих бракова не прихватамо ни оне који би нам жељели припадати. Унапријед кажемо да дијете из мјешовитог брака није Србин - није православац. Не чекамо одређење ни родитеља, ни дјетета, ми га "отуђимо", дакле, не прихватамо никога ко има и мало "туђе крви". То важи и за потомке.

(Било је случајева да ни у јединице нису примана дјеца из мјешовитих бракова, а пријављивали се. Једној Српкињи када су рекли да јој је син муслиман - по имену оца који се, узгред речено, од рођења одређивао као Србин - узвикнула је: Па за бога, ваљда ја знам шта сам родила?!)

Друга страна не ради тако. Код муслимана је довољно дати формалан пристанак преласка на ислам и све је готово. "Сједе Остоја, а устаде Мухамед" - писао је Сушић. Турци су дозвољавали да њихови војници чак под Будимом у својој торби имају Куран и Библију. То им није сметало, јер су знали да ће њихови потомци читати само Куран. Једна од дужности муслимана јесте и давање лијепог (а то значи арапског или турског) имена дјетету. У томе су упорни и досљедни. Дају и погодна, која се дају "преправљати" (Маја, Маида и сл.). Српска страна је попустљива. Ако је отац муслиман даје се по оцу, а ако је мајка муслиманка, опет име муслиманско, јер, за бога, дијете ће носити српско презиме, па је опет пола-пола. Срби наивни кажу: "Није важно име, важно је да он буде добар човјек". Да, али није тако! Још су Латини рекли да име чини човјека. Филозофи би рекли да ту форма итекако одређује садржај.

Може неко помислити да друге вјере — нације имају већу привлачну моћ. Иако свако за своју вјеру каже да је права, такво становиште не би се могло прихватити, јер би нам непристрасне

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

анализе принципа показале нешто друго. Нпр. муслимани припаднике друге вјере називају невјерницима, католици за њих кажу да су кривовјерници, док православци једноставно кажу да су то припадници друге вјере. Православни људи на то никад и не помишљају. Једноставно поштују свачије убјеђење и ритуал.

Истина, не може се оспорити јака организација католичке цркве и богатство које стоји иза ње (које није њена заслуга). Исламу се не може оспорити извјесна једноставност у обредима, нешто досљеднији монотеизам и инсистирање на елементима социјалне правде (мада су путеви и методе нереални) што је за људе привлачно. Код православља је нагласак на односу према човјеку: дух и срце, однос према ближњем (и даљњем). Не инсистира се на ширењу, чак ни убјеђивањем. Не развија мржњу према припадницима других вјера. Отуда и благ, могло би се рећи пријатељски однос према онима који су напустили православље. То нам се свети и зато брчански пјесник и рече: "Запустисмо властите прагове, због корова што се упитоми".

Промјена вјере - конфесије је ствар добре воље и, ако је тако, нека буде, јер један је Бог за све вјере и за све људе. Баш зато мислим да нико нема разлога да мијења било шта.

Православље, па и Срби, баш због тих принципа уживају велики углед упркос тренутном утиску многих. Ако се нека дјеца и у другим земљама изјашњавају да би жељела бити Срби, зашто не прихватити и дјецу рођену на нашем тлу. Не смета нам сигурно што у нашим антологијама имамо једног Андрића и Мешу који су нам се привољели.

Објављено у
"Брчанским погледима", број 38, од 28. 7. 1995.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Разговор с поводом

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Разговор с Биљаном Спасић, професором, научним радником, писцем, просвјетитељом

РАЂАЈТЕ ДАНАС, СУТРА ЋЕ БИТИ КАСНО!

Нема Србина који није чуо за Десанку Максимовић, који не зна бар један њен стих, коме није позната њена пјесма о чети ћака која је умрла у једном дану... у крвавом Крагујевцу. Данас дјеца умиру у цијелој Србији. Не стигну ни да се роде. Уз очев пристанак и мајчину пресуду, хладнокрвни гинеколог их једноставно „очисти“. О несагледивим посљедицама бијеле куге говори се, додуше, некако тихо и спорадично. Један глас се ипак издваја. Какве случајности, стиже из Крагујевца, од госпође симболичног презимена Спасић. Снагом аргумената заснованих на научним истраживањима и великом љубављу према животу Биљана Спасић буди, објашњава, опомиње, моли, преклиње.

Стиже свуда гдје је позову. У Брчком је била средином јануара, по други пут. Дошла је на позив Светосавске омладинске заједнице и Баштинара да поново представи своје књиге, да нас упозна са размјерама катастрофе која се зове бијела куга, да посије сјеме очишћења и освјешћења.

Ово предавање у Брчком је тристо и неко. Шта Вас је подстакло да се бавите овом, осјетљивом материјом?

Ја сам се с демографском проблематиком суочила приликом израде магистарског рада. Магистрирала сам на смјеру општи привредни развој. Ту је демографија битна у смислу да се направе демографске анализе како би се даље изводиле научне консеквенце и научни закључци. И први пут сам се суочила, гледајуће те бројке, рачунајући и прерачунавајући, с бијелом кугом. То је било прије 15 година. Као мајка, жена, родољуб, као интелектуалац, била сам згранута. Питала сам се: Боже, да ли је могуће? Мој народ нестаје. Шта се ово дешава? Наука тачно има прорачун. Ако се дијете није родило празно је

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

породилиште, не треба забавиште, није потребна школа, нема ко да рађа, да брани земљу. Када сам направила те прорачуне закључила сам да ми нестајемо, да нас неће бити у будућности и питала сам се има ли још који такав примјер на свијету и да ли је неки народ нестао. У међувремену сам одбранила рад. И даље сам размишљала. Ја знам да ни наука, да ништа није моћно као Господ и да Господ може да поштеди народе и онда сам почела да тражим разлоге у нама. Како ми продукујемо ту бијелу кугу и шта бисмо ми могли да урадимо да нам се не догоди нестајање и да не доведемо у питање опстанак земље.

Када сте о томе почели јавно да причате, да пишете?

Ишла сам на службе и слушала проповиједи преосвећеног владике шумадијског, сада блаженопочившег, Саве који је стално говорио: Српкиње, гдје су вам дјеца? Рађајте дјецу, нестаћемо. Он говори о рађању, о чедоморству, о томе како смо дужне пред Господом да дамо свој дуг и допринос опстанку земље. Ја плачем на свакој проповиједи и он примијети. Позове ме код њега у двор, почнемо да причамо и он сазна да се ја научно бавим тиме. Тада сам добила благослов и одржала предавање које је он организовао, 1999. године. А онда је рекао да све оно што носим у срцу преточим у књигу, да ће то бити на корист српском народу.

Да ли сте прије тога нешто писали, објављивали?

Ја сам обични економиста. Све што сам писала било је по школским листовима, никад нисам имала амбицију да нешто напишем; па сам владiku питала како да то урадим; то је велика одговорност, обавеза, потребно је велико знање. Рекао је да је уз благослов све могуће. Рекао је да имам његов благослов и да ће то бити на корист српском народу. Кад се све заврши, сви заспе, ја сједнем и у тишини почнем да пишем. Имала сам утисак да добијам информације, да Дух свети пише а рука је инструмент који то биљежи. И књига је доживјела 9 издања. То није никак-ва моја заслуга.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Књига је интересно конципирана...

Књига је подијељена на два поглавља: на пут живота и пут смрти. Пут живота сам почела са љубављу, од оне најузвишеније према Господу до оне између полова. Из љубави произлазе брак, породица и васпитање, и томе сам дала велики аспект. То поглавље сам завршила са рађањем као највећим чудом. Поглавље смрти, односно пропадања почела сам са описом абортуса до кога долази из разних разлога. Онда сам објаснила мало нови свјетски поредак, процес глобализације, гдје је сад ту Србија, ко кроји слику свијета, шта је та политика "њу ејда", како се пројектује на Србију... Говорила сам о томе како и чиме се трује тијело (наркоманија) и како се трује душа (контрола ума, шта раде секташи). Завршила сам са окултизмом. Књигу је уредио један уредник Светигоре, на један модеран начин. Пријемчива је за младе. У форми је питања и одговора. Жељела сам да их намамим да читају.

Услиједила су предавања?

Преко 300 предавања. Добила сам благослов да држим предавања, да идем у народ, да спуштам проблем, да будим савјест, да позивам на покајање. Треба да се покајемо, да се суочимо са собом, да покушамо да пођемо прво свако од самог себе, да закључимо ко смо, шта смо могли, а шта смо учинили, гдје смо скренули с пута Господњег, шта нам је чинити. Како да поправљањем самог себе поправимо народ. Убијеђена сам да би било боље када би сви који су позвани устали.

На кога конкретно мислите?

Црква би радила на обожењу и одуховљавању, позивала би народ на покајање. Интелектуалци, професори, едуковали би по школама, припремали дјецу и младе генерације да буду спремни када дођу у ситуацију да формирају породице. Гинеколози би се борили за сваку зачету бебу, све предузимали да спасу сваки живот а не да олако направе абортус. Држава би системом мјера могла да заштити материнство, да уради социјална давања, да мотивише многодјетне породице,

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

да стално истиче примјер рађања. Свој допринос би дала и поједина министарства, па Српска академија наука и умјетности. Посебна улога припада медијима. Медији који су моћно средство могу да направе мале редакције које би афирмативно о томе говориле и на неки начин би се мијењала свијест и усађивало би се младим људима у свијест колико је важно и лијепо рађати, да је циљ живота репродуковање, најљепши чин рађање, да жена добије највишу титулу кад роди. Може ли се неки научни степен, нека каријера и неко материјално богатство принијети том дару који душа осјети рађањем? Треба говорити, сијати, треба свако од себе да да колико може, да узиди једну циглу у опстанак Србије. Мислим на професоре, социологе, књижевнике, цркву, институте, медије, родитеље.

Да ли сте добијали подршку од званичних институција, од власти? Да ли вам је некада неко од њих организовао предавање?

Спорадично, чини ми се, на прсте бих могла да набројим. И не само да нису жељели да организују предавања, већ ја сам мислила да буду мост за дистрибуцију књиге, која је храна за душу младог човјека који живи у ово ново доба, који је суочен с тим, са хришћанског обрасца живљења, погибелјима за живот: промискуитет, дрога, секте, окултизам. Млади прихватају оно што им је понуђено. Они немају критички однос, а нема ко да им каже. Родитељи су заузети, обузети собом. Млади слабо долазе у цркву, гледано кроз већину. Мислила сам да им кроз једну студију одговоримо на питања која их муче, да ријешимо дилеме, да им отворено кажемо шта је пут, а шта дилема.

Значи званичне институције углавном ћуте. Ко ће, како ви кажете, сијати?

Професори морају да воде рачуна о чистоти живота, својим животом да свједоче оно што говоре и да буду ауторитети дјеци да би дјеца могла да приме знање. Цијела околина руши професорски узвишени позив. Сада је пријемчивије да дјеца виде успјешну пјевачицу, да она буде узор. Али ми морамо бити стр-

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

пљиви, добри васпитачи и морамо сијати добро сјеме и доћи ће вријеме да дијете сазрије и схвати праве вриједности.

Каква је старосна структура оних који прате ваша предавања?

Дуго држим предавања и пратим слушаоце и по дјеци, односно родитељима знам какви су родитељи, односно дјеца. Родитељи који живе хришћанским животом и имају јеванђељску љубав у свом срцу, они ту љубав пренесу на своје дијете. У зависности какви су родитељи, каква је та база, ћелија, та мала домаћа црква такво ће бити дијете. Имали смо шест деценија атеистичку школу и државу. Школу и домове без Господа. Имамо атеистички настројене родитеље који су под утицајем тог јавног мњења и средине. Срушили смо хришћанске обрасце, а нови нису сазидани. Родитељи су у дилеми, шта је добро за дијете а шта није, немају коријен хришћански, немају изграђену моралну основу, срж. Ако то немају, не могу пренијети ни на дјецу. Нездрава породица даје деструктивну, нездраву, неостварену дјецу. Дјеца нису крива за све што им се дешава. Одговорни су родитељи, професори, дјеца.

Шта је главни разлог нерађања?

Дјеца се рађају из љубави. 33% српских породица има једно дијете. Не можете да кажете за њих да су економски разлози. Како да рађамо, реаговале су жене, тешка је материјална ситуација? Сјела сам да проучим, уз научне методе, да ли је у питању економска ситуација. Од 100% разлога за нерађање, 93% су разлози које сам назвала хедонизам, самољубље, саможивост, потрошачка психологија, каријера, стан, путовања итд. Чисти хедонизам. 7% су економски разлози. Тих 7%, узела сам праг егзистенције. Узимала сам многодјетне породице, гдје мајка нема за млијеко, не интелектуалце који кажу скупе су пелене, не то, него праг егзистенције. Негдје се спава на поду, али се осјећа љубав, а негдје у 600 квадрата, гдје су кваке на вратима позлаћене, живи једно дијете или нема дјеце.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Да ли је индустријализација један од корака ка појави бијеле куге?

Наругали смо се српском сељаку, посијано је сјеме за ову појаву. Села су умирала и даље умиру. Шта сад? Село је било база исхране и хумане репродукције и док смо његовали село нисмо имали проблема ни са храном (сада имамо прескупу храну), ни са бијелом кугом.

Јесмо ли ми себични? Је ли то један од разлога?

Живот је неприкосновен; живот је светиња. Како се ми односимо према тој светињи? Не одричемо се комфодитета да бисмо уложили трунку жртве за ту светињу. Кажемо економски разлози и мирна нам је савјест. Да су наше баке чекале економске услове не би нас било данас. Економски разлози апсолутно не стоје. Али држава може и мора да заштити материнство и стимулише материнство. Контрацептивна средства су бесплатна, држава то плаћа, а опрема за бебе, средства за одржавање трудноће опорезована су и куповину не дотира држава. Држава мора заузети став: да ли јој је важан биолошки и духовни опстанак нације и мора донијети низ мјера и мора да позове народ да рађа. Постоји начин, има примјера у свијету.

Дају ли ваша предавања резултате; има ли позитивних примјера?

Има примјера да су предавања дала резултата: јављају се писмима, захваљују на предавањима и кажу како су утицала на њих. Дивна писма и лични контакти. Велика је то одговорност и велики крст сам преузела, али уз Божју помоћ истрајавам на том задатку и молим се Богу да се што више дјеце рађа. Наступам заједно са једним свештеником и освјешћеним гинекологом који се покајао. Никад не знамо гдје ће да никне посијано сјеме. Видим да није узалудно. Живим да својим животом свједочим јеванђеље, мада не знам колико успијевам.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Стигнете ли да се посветите себи и својој породици?

Породица ми је светилиште, упориште, ту се враћам, ту ме обасјава сунце. Имам диван брак, дјецу, имам унука Алексу који је унио толико свјетлости и радости у наше животе. Поносна сам на сина јер ће остати у Крагујевцу, након завршене медицине.

Биљана Спасић признаје да је титоистичко дијете стасало у времену када је била срамота родити треће дијете. Жао јој је што није још рађала, то јој је највеће кајање и највећа жалост. Дала би сву каријеру и научни степен да има још дјеце. Каже да није било водича и путовође да упуте на прави пут: рађајте данас, сутра ће бити касно. Зато она сада као своје искупљење ради ово. Сије у своју дјецу, у своју школску дјецу. Сије гдје год је позову. Послије Брчког одлази у Шамац, а сутра у неки трећи град, на други континент.

Док се не обрати Вама и док Вам се у рукама не нађе њена књига, не заборавите: у Србији абортуси годишње „убију“ један Нови Сад. (Наиме, у Србији се годишње обави око 300.000 абортуса, што је скоро једнако броју становника Новог Сада и приградских насеља.)

Марица Лакић

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Пушковац: сѝара кућа

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Поџија

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Манастир Свети Никола на Озрену

*Пољед у њрошлостѝ***Јован Суботић (1817 - 1886)**

Пјесник европске културе и образовања, доктор права и високи државни чиновник, лиричар и теоретичар књижевности, писац класицистичких ода и романтичарских епова, естетичких расправа и националноисторијских драма, Јован Суботић је занимљива појава у развоју српске књижевности романтичарске епохе. Улога коју је имао у српском грађанском друштву у Војводини није била безначајна, као што ни утицај који је вршио својим дјеловањем није био мали.

Књижевним радом је почео да се бави још као ђак сегединске гимназије. Ни одвећ конзервативан, ни превише либералан, Суботић се најчешће држао "златне средине".

Као уредник "Летописа Матице српске" прихвата Вукову реформу, схватајући њен епохалан значај, а 1874. године одобрава за штампу Даничићеву књигу "Рат за српски језик и правопис".

Готово да нема књижевне врсте у којој се није огледао, са доста неједнаким успјехом. Чини се да је, првенствено као лиричар, неправедно запостављен. На Суботића као пјесника, посебно на његову пјесму "Ембрион", први је скренуо пажњу Миодраг Павловић. По његовом мишљењу "Ембрион" је не само најбоља Суботићева пјесма, већ "једна од наших најбољих пјесама деветнаестог вијека". Поред ове пјесме, Суботић је највише пјесничке домете остварио у рефлексивним пјесмама, циклусима "Космос", "Славенски богови" и "Бечке елџије". Теме рођења и смрти су основне Суботићеве пјесничке преокупације.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ЕМБРИОНУ

Откуд тако, ти мили путниче,
У живот овај посла л' живот тебе?
Је ли то живот је л' то право биће?
Кад свет не видиш, видиш ли сам себе?
Отац у теби себе не познаје,
Кћер матери тражи, ту јој вид не даје!

Зашто си боље оставио дане,
Да пут нов овај ти свршиш у ноћи?
Знала је судба да зора да сване
Нећеш ти, нећеш дочекати моћи,
Па зашто даде да се кренеш к цели,
За коју нужно дан ти треба бели?

Ил' је и мрачно матере ти крило
Пристојно жељи која живот тражи?
Да л' што се овде, зачне није било?
Да л' је где човек прије дана наших?
Је л' биће које само сате броји
Равно животу кој' сто лета броји?

Којем од вас двојице неправда:
Теби што уста немаш да с' насмејеш,
Ни ока, сузом образ да опереш,
Ил' старцу који мучи се и страда,
Међу тим пева, весео зановега,
И тако за сто, мање, више, лета?

Мора л' то бити да се човек роди
Овде, и време своје да пробави?
Има л' пут земља који кроз гроб води?
Може л' се преко да с' овде не јави?
Ил' је баш нуждан живот од сто лета
Да се отворе врата другог света?

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Еда л' — но иди, ти мисли недрага! —
Еда л', што овде не угледа дана
Навек пропада из света саздана?
Нити надежде, моћи бар постати
Коју имају сами незачети?

О, не, не да се то ни помислити!
Што је постало то навеки траје.
Тајна је зашто баш то мора бити
Да земља живот и постанак даје;
Колико време, где л' се ко ту скита,
То се за писмо на тај пут не пита.

Шта може цветак који шчупа рука
Тек што га роса освежила прва!
Зашто да навек она душа кука
Која пропаде ни дужна ни крива.
Нит може светлост угледати данка
Јер јој с њом рано мила умре мајка!

Заслуга дели по правди награду:
Чим' онај старац доби дане своје?
Бич има само над кривицом владу:
Зар мој да страда син за грехе моје?
Да је сав живот један пут за тамо,
Сви би столетни умирали само!

Збогом, о збогом ти мили путниче!
Наћи ће тебе и отац и мати;
Они ће тебе, ти ћеш њих познати,
И кад ум ћути, срце јасно виче.
А ти да јеси, да ћеш тамо бити,
Душа нам каже, и не да се крити.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ТРИ СВЕТА

Зашто с плачем мало чедо
Из мајчина крила пада?
Губи живот себи мио,
Мисли навек сад пропада!

Зашто плаче седи старац
Кад затвара смрт му очи?
Мисли навек већ пропада
Кад га гробни црв расточи!

Глава млада, глава седа,
Тек остаје људска глава;
С оне стране мрачна гроба
Истина се јавља права!

Сви смо били у два света,
то по себи сваки знамо,
Трећег света врата силом
Сами себи затварамо.

дуга

Сунце сија, љупке у роси се кишног облака
Блистају света луче, дуга се красна вије.
Сунце се спусти у тамна развијеног вечера недра,
Нестаје зрака игре, љупки се губи појас.

Бог јесте на вечном бескрајности вечан престолу,
Светлости вечне луча изводи света живот.
Вечнога прогони из вечног храма створења,
Бездана зија пропаст, бездушан пропада свет.

(Пјесме и текст о пјеснику преузети из књиге Поезија романтизма
југословенских народа
Просвета; Нолит; Завод за уџбенике и наставна средства, Београд)

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Садашњости

Недиљко Блажић

I

Нико не зна да пјевуши
Радује се, смије, јеца
Да пати у својој души
Као што то знају дјеца.

Зато пјесмо лети, лети
И човјеку сваком реци
Да сву љубав на планети
Посветити треба дјеци.

Ништа није тако чедно
Светије од самог свеца
И љубави наше вриједно
Као што то јесу дјеца.

Зато пјесмо лети, лети
И човјеку сваком реци
Да сву љубав на планети
Посветити треба дјеци.

Ништа није тако ведро
Нити лијепо, ни румено
К'о дјечије лице медно
Кад је срећно заљубљено.

Зато пјесмо лети, лети
И човјеку сваком реци
Да сву љубав на планети
Посветити треба дјеци.

II

Да сам птица, птица мала,
Међу звијезде да се винем,
И најљепшу међу њима,
дјевојчици једној скинем.

Али ја сам дјечак само,
Као многи слични мени,
Што на сваки Веснин поглед,
Замуца и поцрвени.

Да сам сунце, сунце златно,
Што се смијешу поврх гора,
Да прошарам жутим зраком,
Задњу клупу до прозора.

Али ја сам дјечак само,
Као многи слични мени,
Што на сваки Веснин поглед,
Замуца и поцрвени.

Да сам цвјетак, цвјетак бијели,
Што спава у црној коси,
Да ушушкан у кикама,
Другарима ја пркосим.

Али ја сам дјечак само,
Као многи слични мени,
Што на сваки Веснин поглед,
Замуца и поцрвени.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Млади сѣвараоци

ВЈЕРОУЧИТЕЉУ СЛОБОДАНУ

Слободан је онај коме је слобода осмијех
и топли поздрав при сусрету.
Слободан је онај коме је љубав преплављивала срце и купа се у
очима, чинећи поглед љепшим и дан свјетлијим.
Слободан је човјек ако му за корак не запињу окови мржње и зла.
Слободан је лет птица и додир лептира.
Слободна је слобода ведрине и њежности.
Све те слободе у себи је носио само један човјек који је
уљепшавао наше дане и олакшавао наше ђачке бриге -
наш покојни вјероучитељ Слободан.
Његов улазак у разред личио је на мирис...
Обузимао нас је као чаролијом,
удисали смо његову раздраганост и искреност,
упијали његове паметне савјете и мирну сигурност
којом је разбијао наше стрепње.
За сваког је имао посебну лозинку којом је
отварао наша млада срца жељна истине.
Никоме није био странац.
Никога није одбацивао.
Нико никада није могао да га не воли.
Био је име љубави која је водила жедне душе до оазе Бога...
Тама, гдје сада почива његова душа
опрана нашим сузама и његовом добротом.
Драги мој Господе Боже, ја те волим и вјерујем у тебе,
али зар смо морали остати без њега сад,
кад је нацртао путоказе и обиљежио нам стазе?
Зашто без њега да их прелазимо?
Осјећам мирис тамјана и палим му свијећу...
Бришем сузе да је не угасе.
Осјећам понос што сам га познавала и тугу слободе.
Слободе у којој један мали дјечак заједно са војском ђака
пати за татом Слободаном, за вјероучитељом Слободаном,
за човјеком Слободаном.

*Јована Миловац VIIIЗ
Трећа основна школа Брчко*

Вјероучитељу Слободану

Боже, зашто узе њега
Који нас је искрено волио
Који нас је лијепим стварима учио
Који нас је праведном путу
и истини твојој водио.

Слободан име младости,
љубави и слободе
Слободан је вјероучитељ
Који је у наша срца уливао наду и лијепе снове.

Нестрпљиво смо чекали
да његов час дође и били тужни када 45 минута прође.

Био је добар,
Ни мрава не би згазио он,
Зато ће његова душа
отићи у рајски дом.

На спроводу плакали смо сви
Што се ни видио није
са сином тек рођеним.

*Симо Ристићанић VIII-2
Трећа основна школа Брчко*

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Свети Сава

Данас је 27. јануар,
Славимо једнога човјека, свеца,
Овај дан славе сви Срби,
Славе га и одрасли и дјеца.

Још док је био дијете,
За књигом пружао је руку,
Читао је, учио је,
Како је српски народ,
Трпио бол и муку.

Био је то обичан човјек,
Са великом вјером у Бога,
Молио му се за мајку, браћу,
И за оца свога.

Име му бјеше Растко,
Српско име право,
А када се замонашио,
Дадоше му име Саво.

У Божију кућу ишао је често,
Једнако и зими и љети,
Био је добар, одан Богу,
Па постаде Свети.

Свети Саво, ја те сада молим,
И тебе и Бога свога,
За спасење душе чисте,
Покојног вјероучитеља мога.

И он добар човјек бјеше,
Због његове смрти душа ме боли,
Као и ти, оче Саво,
И он је свети
За оног ко га воли.

Маријана Никић
Трећа основна школа Брчко

Из поезије других народа

Роман Кисиов

Роман Кисиов је рођен 1962. у Казанлаку, Бугарска. Завршио је средњу умјетничку школу у свом родном граду и дипломирао на Ликовној академији у Софији, на одсеку за сликарство.

Дјелује као пјесник и као сликар.

Имао је самосталне изложбе у Софији и Бечу, те учествовао на колективним изложбама у Бугарској, Италији и САД. Илустровао је десетке збирки пјесама.

Његове пјесме су објављиване у готово свим бугарским књижевним листовима и часописима те емитоване у емисијама бугарске телевизије, радија, те на Радио Румунији. Пјесме је објављивао у зборницима у Бугарској, Румунији, Македонији и Индији, а превођене су му на енглески, руски, румунски, холандски, дански, албански и хинду језик.

Збирке пјесама:

Врата раја (Вратите на раја), 1995, награда "Христо Г. Данов", Државног издавачког предузећа из Пловдива

Сјена лета (Санката на полета), 2000.

Ходочасник свјетла (Пилигрим на Светлината), 2003.

Криптус, 2004.

Живи и ради у Софији.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ПИСМО

Здраво,
пишем ти опет.

Питаш ме шта радим.
Како да ти кажем - покушавам
да затворим ријечи у идеје и значења...
Питаш ме гдје живим.
Како да ти објасним - док покушавам
затворити ријечи, на крају испаде да су ријечи
затвориле мене.
Затвор ријечи - то је моја адреса.
Можеш свратити, ако хоћеш.
Нема дана посјета овдје.
Осјећам се сасвим добро, услови су сјајни...
нема решетака на прозорима,
ни инспектора на вратима...
врата, тешка гвоздена врата
увијек су отворена...

Сигурно би желио да знаш
јесам ли доживотно осуђен.
А ти би требао знати да овдје
смрти нема.

ТРАГОВИ

Празан лист —
то је моја будућност.

Након мене, ријечи остају —
трагови у бијелом снијегу папира,
показују јасно
куда сам ходио.

ИТАКА

*...Сиђурно си већ схваћио
ишја Ишјака значи.*

К. Кавафи

И ја сам Одисеј,
но непознат.
Нико никада није чуо за мене,
нико не зна да сам лукав...

Јер никада Итаку не напустих.

Никада не сретох, нити видјех
Киклопе, ластригоне* и сирене.
Тројанског коња не саградих,
не прочух се подвизима...

Јер никада Итаку не напустих.

Нико не сазна
за моћ мог лука и храброст.
Чак и Пенелопина љубав
према мени охлади...

Јер никада Итаку не напустих.

13. 9. 1989.

* Дивовско племе канибала који су потопили Одисејев брод (прев.).

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ARS POETICA

Сњежно-бијело поље на хартији
минирано је строфама.
Строфе се распрскавају у ријечи.
Ријечи се распрскавају у слоге.
Слогови се распрскају у слова.
Слова – комадићи шрапнела —
улазе у мене,
с болом ме кидају.

ARS POETICA II

Опет и опет, да нађеш
пут до пјесме –
обрастао ријечима.

ВРАТА РАЈА

Небо је тамно.
Небо је оловно и тешко.
Небо је ужасно.
Тресе се од грома и муња.

О не. Немојте мислити
да су та грмљавина и тутњање
природна појава
науци већ позната!...
То је тешка лупњава
блажених
на врата раја.

1989.

Превео с бугарског Жарко Миленић

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Проза

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Моштив из Бање Ковиљаче

Александар Николић

ПРОЛЕГОМЕНА ЗА ЈЕДАН ЗАБОРАВЉЕНИ ПЕЈЗАЖ

Помози, Господе, ако те има јер ја... Моја је глава трула бундева на буњишту, на свињској гозби. Свјетлуца бисер и драго камење по путу, по буњишту. Лубања лубеница моја глава пуна црних сјеменки. Кокошке носе златна јаја у јулу у прабини у јаслама. Краду златна јаја златних кокошака у јулу. Пуцњава, ватра запаљених багровних крошњи изнад циновског натрулог стабла. У чијем подножју мрави разносе ситну пиљевину и јаја, ситне црве путем својих мравињака. Цестама каравана, гомилама своје пустиње, Господе! Ослободи ме страха од авиона и људи, пуцњаве из земље и ваздуха, мрва и златних кокошака. Нека не напушта своје гнијездо грлица у зобници има зоби. Свиња нек поједе лубању са сјеменкама, нека се мрави населе у натрулој дупљи, нека носе јаја златне кокошке, али нека не дирају дјецу. Нека не пуцају из буцака, под орахом су дјеца (која се играју) у прабини, праху, златном праху. Нек у пушке тамну цијев загледају, нек златне куршуме упуте у правцу златних кокошака у пустињу пуну злата. Нек ме носе вјетри небески, ватра која се сручила са пљуском и грмљавином над разгранатом крошњом багрема, над кућом, над оцаком, над пријепом поцрњелим пуним лишајева, над капијом разваљеном и натрулом, од ватре која је бљувала из неба, срчком која је прскала као ватромет. Жилети њемачких војника бачени на буњиште иза куће, покисли и сјајни солинген жилети, оштре бритве, коприва која рано жари. Кокошке чепркају, свиње једу бундеве, жилете, коприву, прождиру дугмад, кукуруз, кромпир, гвоздену дугмад са шињела, њушке су им расјечене, крваве. Крцкају свињски зуби, мачке отресају шапе, пси лају по двориштима крупним лавезом. Коњи, чује се њихово одмјерено жвакање, равномјерно дробљење зрна у зобници. С времена на вријеме чује се топтање копита о под штале. У Зламениковом дворишту постројени војни обвезници. Командант оклопне дивизије чита наредбу ставку по ставку, Врбљан преводи. Њемачки официри парадирају у својим униформама.

Кућа у Пелинову, то је једна фантазмагорија. Са кровом од винковачког пријепа добра мета за авионе. Високо степениште које

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

води на доксат, с кога пуца поглед на башту и на друм. Дугачко и пространо предсобље са јеленским роговима изнад чивилука. На дну ходника велика стаклена врата воде у пространу трпезарију, у којој су два отомана и сто. Висока двокрилна стаклена врата воде у велику собу у којој је клавир и округла столица на окретање са сједиштем од црвеног сомота. На столу грамофон са трубом (мегафоном). Дјеца слушају под прозорима. Дјевојчице беру камилицу крај канала. Вјетар шуми у лишћу багремова и липа. Већ је јесен. Већ је касна јесен, у кући нема никога. На зидовима фотографије у великим рамовима, модеран намјештај купљен у Загребу. У великој соби клавир бечке марке, нов, купљен у Загребу. На фотографији човјек у униформи са јаким усредсређеним погледом. Упоредо с њим женски портрет припросте жене. Стричеви родитељи. Отац, аустроугарски војник, умро од пјегавца у војној болници у Нишу. Мајка умрла у вагону за стоку у транспорту за Јасеновац. Марија Рускиња прича како се у Запорожју живјело тешко, сиромашки. Једном им чак и кућа горјела. Стриц је кроз прозор у снијег избацио буновну дјецу да их спасе пламена. Ћеркица се од претрпљеног страха никад није опоравила, па су је, пред рат, као одраслу дјевојку, отпремили у Поповачу. Нико се више није интересовао о њеној судбини. Марија прича како је тешка срца напуштала Запорожје, свјесна да га никада више неће видјети и како се више пута окренула да још једном, последњи пут, обухвати погледом град и небо изнад града и околину коју је познавала и вољела. Онда прича како су стигли у Пелиново, како је стриц умро пред сам рат и како су били у великој биједи.

Господе, зашто, зашто си окренуо главу!

- Видиш да нас је бог напустио, љутито каже Адам на станици у Пелинову пред полазак транспорта. Зар нема других вагона, вагона за стоку, зар смо стока! Господе, зашто си нас напустио, зашто си окренуо главу!

Адам брине за старицу мајку која ће на путу умријети у тим вагонима за стоку. За дјецу своју Адам се брине, као да их је предао у божје руке тога жалосног кишног јутра. Никада више та тужна блатњава селендра, коју су тако жарко вољели, жарко као живот вољели, неће их видјети. Они одлазе далеко, јер их је Господ напустио, издао. Расрђени Господ шаље их у Сибирију, да у Сибирију, коју је, кажу, с ужасом помињала Адамова мати. Још од почетка рата кад се чуло о прогонима и интернацијама оних које је Господ

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

оставио. Зашто не полетите, птичице небеске! Шта је с вашим крилима, голубчики.

- Ми смо питоми голубови, овчице божје. Ми смо жртвени јарци, божји изабраници.

На станици у Пелинову стоје вагони за стоку натоварени робљем, а сунце се помаља иза растрганих облака као рана. Као грч или шкргут, као искежени зуби подругливца који богохули над жртвама.

Радити на томе, сваки дан радити. У све већу самоћу се повлачити. Ничег нема, празнина одјекује. Сјећати се прошлости. Прошлост је јасна. Она нас је и довела до овога. Садашњост ћути. Будућности, како изгледа, нема. Све смо већ видјели. А опет живимо. Једемо тако као да крадемо. Опраштамо се од самих себе. Вријеме је досадно, никако да прође. Једва чекамо да смо сами. А онда очајавамо. Треба се држати теме. А сви гледају да побјегну. Макар и на море. У Беч, најрадије у Беч. Тамо ћемо покушати да се изгубимо. Обилазити дворце и музеје. Да би послѣ причали шта смо видјели. Наравно, нико вас неће слушати, и зашто? Радије ће прочитати новине. А ви ћете и даље тражити саговорника. Један каже: Нема времена за кратке разговоре.

Треба посматрати људе и њихове послове. Ако вас не занима фудбал или шах или било шта, ви се онда опростите са свијетом. Мислите да сте бољи што се не мијешате? Напротив, ви сте зли. Ви немате увиђавности и зато ће вам окренути леђа. Причајте нешто. Како сте спавали, како вас зуб мучио. Ако сте на доручку, похвалите јело. То ће имати одјека. Зар је лијепо ћутати? На лицу никаквог израза, можда нека сјенка мрзовоље. А, јело вам прија. То се никако не слаже. Будите љубазни, побиједите себе, своју себичност. Биће да сте се опекали кад тако ћутите. Своју муку носите сами. Подијелите је. Видјећете, људи су спремни да саучествују. Причаће с вама, али вам неће заборавити безобразлук.

Траје ваша зловоља. Нико вас ништа не пита. Свијет стоји. Једино ако некад падне киша, ако негдје избије рат или контрареволуција.

Под једним барјаком, али се разликујемо. Неко воли попа, неко попадију. Не можемо се сложити, усагласити, тешко иде, споро, никако. Живот час стагнира, час напредује. Облаци никако да се разиђу.

Уто уђе директор. Види да нешто пишем, правим библиографи-

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

ју. Директор зна да не правим никакву библиографију. Зна да правим неке забиљешке, библиографију сигурно не правим, али сам бар на радном мјесту. По другим канцеларијама нема никога. Сви се некуд размијели, посакривали. Можда пију кафу доље у подруму. Кључеве истурили напоље и закључали, а гузице завукли у хладовину. С муком се уздржавам да не планем. Слабо скривам своје расположење. Вријеме је углавном несносно.

Несносно гракћу, цијело прије подне, цијели дан вране на тополама испред прозора. Ако затворим прозор грактање се и даље чује, потмуло, тако да ми је од тога врућина. Скидам капут, гракћу. Читав хор. Ако се удубим у посао мање их чујем. Али како се удубити?

Прављење библиографије неће помоћи. Читам. Водим разговор с монструмима. Шта знам о њима? Треба видјети о њиховим исказима на суду. Из тих записника сазнало би се што-шта. Јер нешто знамо а нешто пророкујемо.

Киша цио дан. Мало престане, па опет. Овако мора да је лила над Јасеновцем. Срдита и без милости. Не мисли престати. Сад је уједначила. Савршено спокојна. Пада.

Фра Сотона. Тако су га прозвали његови другари. Лице му је меснато, угојено, тешко. Из њега бије неки туп поглед од кога дође мука у желуцу. Спокојан као киша. Попут елементарне непогоде сасвим природно ради свој посао. Коље. Коље жене и дјецу. Ријетко кад мушкарце. Можда се то може објаснити његовим позивом. Жене и дјеца били су његова паства, ријетко кад мушкарци. Мушкараца се можда и бојао. Кољући ослобађа се страшних комплекса. Можда би се тако могла објаснити звјерска једноставност, чудовишна мирноћа којом врши злочин. Као да се све само по себи разумије. Он ради свој посао, фра Сотона.

Слој прашине на путу који води поред Саве према логору Јасеновац. Прошло је већ двадесет година, а Јасеновац стоји аветињски пуст, ограђен жицом, још увијек са трачницама које су водиле у правцу Пичилијеве пећи. Дивља општра трава. Ноге урањају у траву и меко је као да ходате по дебелом сагу. Трава покрива дебео слој пепела. Страшна тишина влада на овом мјесту. Од страха устукнете, брзо се враћате на прашњав друм. Сад сте безбједни, налазите се изван жице. Ужурбаним кораком грабите према селу. Под ногама као да још увијек осјећате мекоту.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

У Јасеновцу су што-шта преуредили. То је сада туристичко мјесто. Ниједна ђачка или синдикална екскурзија неће га заобићи. Подигли су спомен-школу, меморијални музеј, кино-салу. Све је сада постало прихватљиво. Приказују се филмови о фашизму у Чилеу. Нека се зна да Јасеновац није био најгора кланица. Било је и горих, или бар истих. Све на исто излази. Исти ђаво. Један Љубо Милош или фра Мајсторовић морао се родити. Јасеновац је био неминовност. Пази, па ту има неке логике, само какве!

Они се више нису устручавали, једноставно више нису могли да издрже лицемјерје. Показали су људску природу "исувише људску" - како би рекао Ниче. Људску злочиначку ћуд они су показали без много формалности. Требало је само намигнути, одобрити па да видиш, брајко!

Са страхом сам изашао из куће, очекивао сам напад. Сви су се били устремили. Били су нестрпљиви, нападали су огорчено, у праведном гњеву. Овај што корача тротоаром, право према мени, учинило ми се да га познајем од јуче. Проблем је баш у томе: од јуче или од памтивијеска. Не знам како ће реаговати. У ствари знам, осјећам. Непријатељство је нешто што се осјети. Сусрет ће бити управо онакав какав очекујем. Прво ће бленути као да ме први пут види. Незајажљиво, као што приличи простаку. Затим ће нагло окренути главу у тренутку кад заустим да га поздравим. Јер он то управо хоће. Хоће да види колико је моћан, колико сам слаб. У тренутку док се мимоилазимо видим његову њушку како је развлачи у нешто што већ одавно знам. Он има оружје, ја немам. Пуца у мене, гађа право у срце. Припремам се за сљедећи напад. Сад знам како ћу реаговати. Више се не бојим. Показујем гдје треба да пуца. Неће. Неће двапут у исто срце.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Пејтар Васић

ДАДЕ БОГ И БИ ТАКО

Сићан је, мало погурен, ујалих и сувих образа, њлавих, живахних очију. Навукао шубару ња му савијене ушине шкољке вуре на сйрану. На дебели црни цемйер, исйод коџа се види бијела рубина закойчана под ѓрлом, обукао сиву војничку блузу, на ноџама му пойкраћене ѓмене чизме, а од њих до кољена сйижу бијеле йлейене чарайе у које су увучене фармерке. Говори ѓласно и ѓледа саѓговорнику йраво у очи.

- Било је гадно! Не до Бог никоме ко мени, моја ѓецо! Ја сам у заробљеништву свашта предеверо, све.

- Е, ноди, душо моја драга. Видиш онај шушњар. (Показује руком.)

- Ја не знам, дијете, кад то би, мислим да је било некако нама кад је почело ово проклето рато.

Еј, душо моја, кад су дошли овди, нонде. Тројка. Одијело једно, оружје једно. Наша патрола, ја ко је! То је мене зајебало, најгоре што су они свезали ону пантљику на се, па онда она, вјетар пири, а она на њима пирлија. Ја мислим наша војска. А онда пођоше брзо, мајку му, ако ме, реко, не буду видли ту, знаш, ођу да се сакријем, а крмци ми подровили, а ја се шћућурим ноде. Нек иду вуда овијем путем или онијем. Отиће туд, ко је да је. Нешће овуда да ми дође, мајку му, већ обиђе озго.

- Ништа, брате, сам што један учини: -Тррррррррр, устај ѓеде, убићу те!

Ја вако (диже руке). Овај дође један за ову, један за ову руку. Немој се, кае, бојат, а ја мал нијесам умро, моја ѓецо. Онда су ме туда водили до оне гор крушке такише. Водили ме и одвели на неки Раковац.

- И ја њима каем: Оћемо ли сокаком?

- Кае: -Не, само овом страном!

- Ама, знаш, боје се нашије. Гор сам дошо, било је њи једно седам, осам и је било. Један вако изиђе:

- Ђе сте га нашли ?

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

- Кае, нашли код куће.
- Јел имо оружје?
- Кае, није!
- Ђеде, јесу ли те тукли?
- Нијесу, брате!
- Кае: Немој да ђеду фали длака с главе! Гонте га на Скакавицу.
- А мени остала шубара ту (показује) остале ми и ципиле. Јоој, браћо моја, кад сам дошо на Скакавицу, ви да сте видли, па то се поломише отуда трчећ: Оде, види агресора. А један лети, кае: Па ти таки крџав па агресор? Па оће вако да ме удави (ставља руку себи под врат). И ја шједио мало на клупи. Кад један вели:
- Оди вам, ђеде, што те станем питати да ми каеш.
- Реко: оћу!
- Колко имаш синова?
- Имам, реко, два.
- Ђе су ти?
- Реко, ено и оба у Ријеци. А ја не смијем да каем да ми је један погино. Душа ме моја боли (држи се рукама за прса), ал не смијем да каем. Он ће ти мени:
- Ђеде, да ти право каем, не бој се, само ми реци што ваша војска бјежи од наше војске?
- Реко, Бога ми, ја не знам.
- Како не знаш?
- Реко, не знам.
- Кае, де ти мени реци право, ђеде, колко ваше војске има?
- Не знам.
- Како не знаш?
- Реко, чуо сам само да се прича да је све од петнест до шесет-пет година мобилисано и све је обукло и некуд кренуло.
- А, ђеде, де ми кажи, чиме ваша војска копа ровове, ил машином ил ручно?
- Од моје куће, реко, чују се у међи мотори, руче.
- Онда је машином, сигурно.

А један дошо, мајку му, на ме нешто сматра, а ја гледам што ме сматра. Он се вако залеће и сам што ме уфати лијевом руком за врат, гурну ми десну у уста и прстима ишчупа дојњу вилицу (протезу) из уста, тури у џеп и оде.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Имо сам у њој четири златна, четири сам имо! Дао сам за њу онда бика утовљеног, био сам млађи пуно. Није ми жао, богами, и не вриједи то сад пуно. Сам сам се препо, ама оће л ме удавит.

Уђосмо у неки ђип па у једно њиово село, ту близу нема сат ода. Кад рече шофер оном што ме чува: - Ево милиције!

Кас: - Устави! – Кога возиш? – Возим једног агресора!

Он повири у кола. Гледа у ме, кас: - Ти овамо, изађи!

И ја изиђем па вак преко јарка, па пред једну кућу. Ту шједосмо.

Поче и он мене опет испитиват. Кад дође домаћин те куће и жена му. – Слушај, ђедо, јеси ли гладан? Да ти дамо мало љеба и меса. Реко: - Не мого, богами!

Кас: Што, ђедо? – Ето, не мого!

Изнесоше велику тевсију меса на компиру. Оно се месо дрма озго, а ја помисли – можда је од моји говеда. Узе онај да једе, ал и он поједе два залогаја и остави.

А води код нас прије на дан причали да је један комшија Бабић уићен и да су га заклали. Кад се онај откани од меса упита ме: - Знаш ли ти, моро би знат, комшију Бабића? – Реко: - Знам, како не би знао. – Каки је он чоек? – Добар! – Јел добар? – Добар!

– Бил ти, кас, волио да га видиш?

А мене воде (показује на трбух) јадника жигну, ко јуче заклан чојек. Реко, саће и мене закат. – Па, реко, би!

Оде војник, тури кључ у врата. Кад ја погледа, мој комшија, брате, он је. Изиђе чојек у чизмама жив и читав ко и ја. Ко да га нико није кучио.

И ту напаше око нас они мјештани. Сви моји познати. Ама нико не вели, пустите ђеда кући, не смију ваљда, шта ли. Сам вели ми један школац старији, прошо свијета: - Е, мој ђеде, ја рачуно, болан, да си ти чоек паметан, ти највећа будалина. Зашто сав народ утеко, зашто и ти ниси бижо.

– Шта ћу, реко, бижат ваки матор. Да ме убију нем користи, да ме оставе жива нем користи. Шта Бог да!

И туд смо сиђели до увече. Наћераше нас у један подрумчић, а на вратима она шклеца старинска. Није се оно попело гор, знаш, па ја вако прстима небил се ишчупала па да бижим. А она шклецну, ја премрије па се шћућури тамо у будак. Реко, са ће доћ онај стражар и рећ: - Шта оћеш? А ја ћу му рећ: - Оћу мокрим, брате!

Није нико ме пито ништа. И туд је било мирно до увече. Уитио се

БАШТИНАР**ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко**

мрак кад су почеле падат гранате. Ја вако слушам (приноси шаку десном уху), оклен ли пуцају, не знам, а не знам ни оклен падају.

Ту смо били до, могло је бит осам-девет сати, не знам.

- Ајд, ђедови, изађите вам!

Ми изиђосмо. Ништа се не види. Реко онда, фала Богу кад нисам бижи, не би умио ни отић!

Оћераше нас преко тесте у једну авлију. Кад, дао Бог, стоје ту кола, а вам гори лампица, подрум, шта ли је? Не би знао. Кад један, мајку му, потеже неку штрању, види се спрам оно мало свјетла, па виче жени: - Ђе нож? – Ено га на асталу. Он ти узе нож па вако пре-сијече. Реко, оће, мајку му да нас објеси. Приђе мени па дрекну: - Руке на гузицу! Ја се трго и учиним вако (ставља руке на леђа), а он оном штрањом завеза. Свеза нас оба. Наћераше нас у кола. Ниђе свјетла нијесу палили. Ниђе. Све полако. Стража виче: - Кога возите? – Возимо два агресора! – Јесу л стари? – Један има осамде-сет! – Ма, пустите и! – Морамо у команду!

Кад они нас доведоше у штоку. Душе, прво смо вечерали. Кад уђосмо у једну собу у штоку, сви они у соби скочило је то мирно, вако пропели се, знаш они затворенаши. Шједосмо и ми туд ш њима. Кад ја бројим, седам њи. Све лијепи људи, цивили. Морем ја туд бит ш њима, морем. Сам ако буде шта да се једе, море се живит. Ту смо, ђецо, ноћили. Ујутро смо добили чај и љеба. Онда су нас одвели на доњи бој.

Причо сам људима, ето причам и вама, краља Александра официри су ме испитивали, па краља Петра, Драже Мијајловића, друга Тита, Караџићеви, Алијини, ал нико ме није испито ко тај у штоку, нико. Што ме је пито, мајку му, да ми рече да лажем ишта, ништа. Пита ме, а гледа там.

- Ти си тај и тај?

– Јесам!

- Де ми реци колико има твоје фамелије, колико кућа?

- Реко: Има седамнест!

- Дај ми реци сваког домаћина, како му је име?

А ја њему причам.

- Де ми реци тај први домаћин, колко има мушке ђеце, колко женске ђеце? Ђе су му мушка ђеца, ђе су му женска ђеца? Ђе он?

Све сам ја њему искитио. Кад би напошљетку каже он мени: - Ко те овди доведе, ајд там, не требаш ти нама таки крџав! И показа њима, знаш, вак руком у страну.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Кад, Боже мој, други један бану однекле и дрекну, а издрелио се на ме: - Слушај, кае, - погледај му очи, шјутра ће он узет митрољез па на вас пуцај! Вечерас ће пријеки суд да ради!

А мене води жигну (показује на прса)! Чуо сам за тај њив пријеки суд. Смртна песуда, ја шта ће друго бит!? Само не знам како ће ме смакнути? Волио би, душе ми, да пуцају у ме, нег да ме кољу. Нијесам знао ни шта је било са мојим комшијом. Можда су га туде најпошље заклали?

Моја ћецо, мене ти један мркаљ уити с леђа за обје моје руке, вако за лактове. Гурну ме у онај ђип па вози, вози, вози...док не доосмо под једну зградурину. Под њу, вако, сиће ђип и мене там неће у оном мраку угураше, кае један: -У ову гаражу!

Залупише она гоздена врата, набише катанац, ваљде, нешто је чагрљало, и више ништа. Ту ноћ сам се, ћецо моја, у мраку исповидио, призивајући Бога пред смрт. Ма, не види се ни прет пред носом, чује се, или ми се чинило, неко шуштање, ко да се некуд шљева нека вода. И то буде па престане. Опет неки пут нешто удари, знаш зорли, јал нешто пуца јал неће лупе нека тешка врата. Немерем докучит шта је, не чују се људски гласови. Ал, ја прво чучим па се ондак спуштим на онај цименат пода мном, уза неки зид, знаш, суво је, реко, загријаћу мало цименат. Шта ћу, почнем се молит Богу. Гледам вако у мрак па ко да видим моју икону светог Аранђела.

О, свети Аранђеле, крсна славо моја, помози ми да умрем прије њивове пресуде, кака гођ она била. Па сам се почео исповиједати. Шапатом сам казивао све чега сам се шјетио из свога живота. Не знам само кад сам заспо. Изјутра ме пробуди лупа гвозденије врата и гласови. Сав сам се укочио, а лијева страна ми оледенила.

Нико није спомињо пријеки суд, већ ме одведоше право у онај спорски центар, мегдан, како ли се зове. Ту сам био два и по мјесеца. Кажу да је било њивови избјеглица преко тристапедесет, а ја сам међу њима.

Шеф тога центра није ме шћео примит ал га ови примораше. И онда једног дана једна докторица, бијели јој онај капут и два војника носе ону бијелу канту и ону пумпу. Пршћу нам оне деке наше. Попрскаше и одоше. Кад се вратише, па она два војника оним пумпицама почеше да праше нас. Истом неки, ко сад нонде (показује руком у страну) викну:

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

- Агресору, агресору, мајку ли му агресорску, пуне му очи нагурај нек цркне!

Јадна ћецо, кад се она докторица распомами. Кае:

- Јел ћед крив што падају гранате? Јел ћед крив што се ово ратује?

Шефе, кае, деде овог ћеда одавле ликвидирај, видиш да ће га ови људи смакнут!

Шеф кае: - Оди вам! Ја пођем ш ним и он мени направи ћаге. - Ђе мореш овди, кае, да живиш? - Имам, реко, туд у првом селу једну сестричину.

И, богами, одем код те своје сестричине у кућу. Туд сам био годину и четири и по мјесеца. Душо моја, ишо сам у Црвени крст, онда сам ишо неком двокату. Ондај ми је дошо неки правник, нема лијеве руке. Он ме нашјетова и одведе у Црвени крст, међународни. Туд он мени направи једну молбу да ме размијене. И, Бог даде и моја крсна слава, ја дођо својој кући!

Ал кад дођо, ћецо моја, нађо кућу раскућену. Баба ми умрла и сарањена. Ја дошо, а прошла и четересница, није јој ни давана даћа. Марве нема, жита нема, ништа нема. Све однијели лопови, јал њиови јал наши. Ко, туд је, сно горе на вр оне косе била линија.

А сад ми ви реците, ви сте школци и там све то читате и слушате, ту палитику. Ђецо моја, ја би реко да там у тој Америци, ће су зашједали они великаши, не би светог Аранђела, не би они ништа потписали и води још задуго не би било мирно. Још би се крвили међу се.

БАШТИНАР

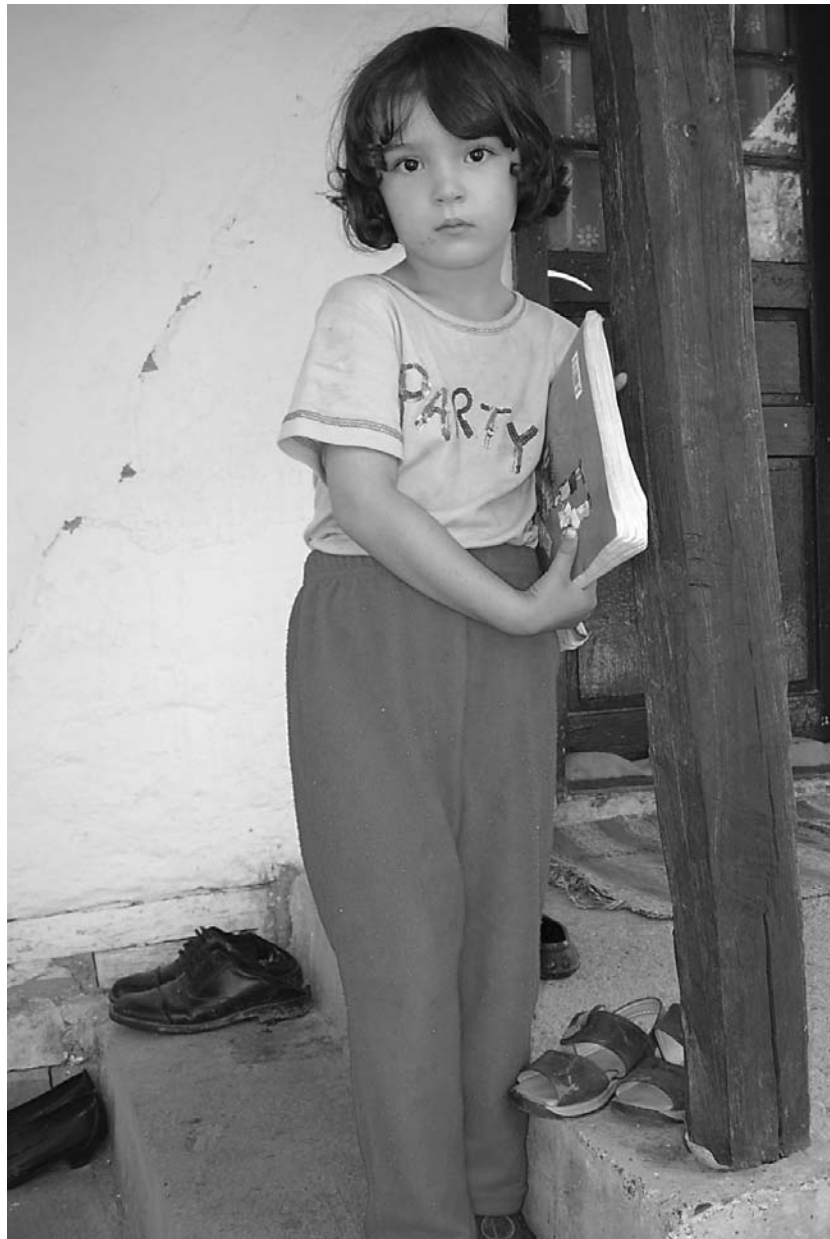
ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Занимљивости

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Николина Мркоњић

Честитамо генерацији!

Не могу да вјерујем да смо успјели!

Према ономе што кажу данашњи правници и бирократе, сви ми који смо били дјеца у тридесетим, четрдесетим, педесетим, шездесетим, седамдесетим и чак раним осамдесетим, вјероватно не бисмо требали бити живи. Наши дјечји кревети били су обојени дречавим бојама на бази олова. Нисмо имали заштитне поклопце или браве на флашицама лијекова, вратима и орманићима, а када смо се возили на бициклу, нисмо имали кациге. Да не спомињемо ризик док смо аутостопирали... Као дјеца, возили смо се у аутомобилима без појасева и ваздушних јастука. Вожња у задњем дијелу камионета по топлом дану увијек је била нешто посебно. Пили смо воду из цијеви у башти, а не флаширану. Ужас! Јели смо колаче, хљеб и маргарин и пили газирана слатка пића, али никада нисмо били дебели, јер смо се стално играли напољу. Дијелили смо једно газирано пиће са четири пријатеља, из једне флаше, и нико од тога није умро.

Проводили смо дане градећи мале аутомобиле од разно-разних отпадака и онда се спуштали низ брдо, да бисмо онда открили да смо заборавили на кочнице. Након што смо се неколико пута забили у грмље, научили смо да ријешимо проблем. Одлазили смо од куће ујутро и играли се цијели дан, а враћали се кући када би се упалила улична свјетла. Нико није могао с нама да разговара, цијели дан.

Нисмо имали мобилни телефон. Незамисливо! Нисмо имали Play Station, Nintendo, X-Boxes, видео игрице, 99 сателитских програма на телевизији, филмове на видеу, surround sistem, компјутере или Internet chatove. Имали смо пријатеље! Изашли бисмо из куће и нашли их. Играли смо граничара и понекад би нас од ударца лопте заиста забољело. Падали смо с дрвећа, знали би се посјећи, сломити кост или зуб, и због тих несрећних случајева није било никаквих судских тужби. То су били несрећни случајеви. Осим нас, нико није био крив. Да ли се сјећате несрећних случајева? Тукли смо се и ударили једни друге, добијали

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

маснице и научили како да их преболимо. Измишљали смо игре са штаповима и тениским лоптицама, и иако нам је било речено да ће се то догодити, никоме нисмо ископали око. Возили смо се на бициклу или прошетали до куће свога друга, покуцали или позвонили на врата, или само ушли и попричали с њим. Мала лига имала је такмичења и нису сви ушли у екипу. Они који нису, морали су да науче како да се носе с разочарењем. Неки ученици нису били паметни као остали и некада су пали разред и морали га понављати. Ужас! Тестови се нису прилагођавали из било ког разлога. Наши поступци су били само наши. Посљедице су биле очекиване.

Сама замисао да нас родитељи ваде из невоље ако смо имали проблема у школи или са законом, била је незамислива.

Они су заправо подржавали школу и закон. Замислите то! Ужас! Ове генерације су произвеле неке од најбољих преузимаача ризика, рјешавалаца проблема и изумјелаца, икада. Имали смо слободу, неуспјех, успјех и одговорност и научили смо да се с тим носимо. И ви сте такви. Чести-тамо!

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Дјубун Баштинара

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Пейровданске лиле у Разљеу 2006.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Отварање збирке у Етно-кући

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Ирена Медар, аутор изложбе и Д. П. Кашански

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА НЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Семинар за руководиоце "Фолклор и сцена" 2006.

Етнo-ска мi сiуденaиa еiнoмyзикoлoгиje 2006.

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Петна смотира аматерског стваралаштва

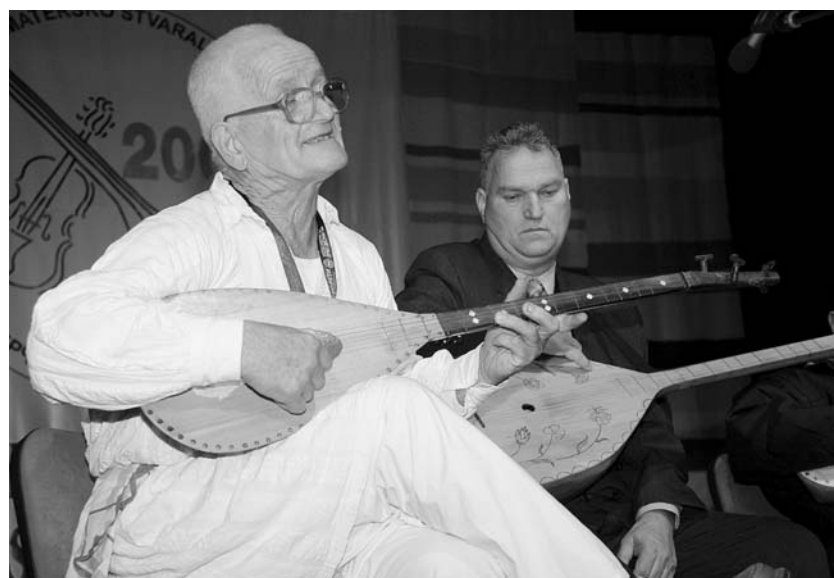
БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" БРЧКО

Садржај

О поимању баштине и удружењу Баштинар	5
Пјесма: Древни учитељи	7
Актуелности: Политичари против лингвиста	9
Ин мемориам: Душко Трифуновић	13
Писма Баштинару	22
Активности Баштинара	28
Височани: Јово Лалић	30
Из националне ризнице	35
Др Бранко Брђанин: Ликови епских Јунака у Вуковом "Косовском циклусу"	37
Казивања и записи (грађа)	61
Боро Ђурђевић: У свјетској елити	63
Петар Васић: Мајстор за двојнице	67
Мирко Трифковић: Ајлучка крв	54
Живан Ђурић: Све наше куге	74
Разговор с поводом	77
Марица Лакић и Биљана Спасић:	
Рађајте данас, сутра ће бити касно	79
Поезија	87
Јован Суботић	89
Недиљко Блажић	94
Јована Миловац	96
Симо Ристанић	97
Маријана Никић	98
Роман Кисиов	99

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Проза	103
Александар Николић:	
Пролегомена за један заборављени пејзаж	105
Петар Васић: Даде бог и би тако	111
Занимљивости	117
Албум Баштинара	121

БАШТИНАР

ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА ЗА ЊЕГОВАЊЕ СРПСКОГ КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКОГ НАСЉЕЂА "БАШТИНАР" Брчко

Овај број је штампан од новчаних прилога чланова
удружења "Баштинар"

